

Masteroppgave

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Erlend M. Nilsen

En resepsjonsstudie av Sigbjørn Mostues *I morgen er alt mørkt*

Masteroppgave i norskdidaktikk

Veileder: Ann Sylvi Larsen

Trondheim, mai 2017

Erlend M. Nilsen

En resepsjonsstudie av Sigbjørn Mostues
I morgen er alt mørkt

Masteroppgave i norskdidaktikk
Veileder: Ann Sylvi Larsen
Trondheim, mai 2017

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Forord

Arbeidet med denne avhandlingen har vært utfordrende, men samtidig veldig givende. Masteroppgaven min markerer avslutningen på fem fine år, og jeg vil benytte denne anledningen til å takke dem som har hjulpet og støttet meg på veien. Først og fremst fortjener veilederen min, Ann Sylvi Larsen, den største takken for all den kunnskapen og innsikten hun har bidratt med. Videre vil jeg takke læreren og elevene som lot meg gjennomføre dette prosjektet sammen med dem, dere er en fantastisk gjeng. Jeg ønsker også å takke familien min som alltid har kommet med oppmuntrende ord, og en ekstra takk til min kjære mamma for innspill og korrekturlesing. Til slutt vil jeg takke norskseksjonen på Rotvoll for inspirasjon og kunnskap. Takket være dere kan jeg nå gå inn i rollen som norsklærer med en litteraturredidaktisk forståelse og bevissthet.

Trondheim, 17. mai 2017

Erlend Mikal Nilsen

Innhold

1.0 Innledning og oppgavens oppbygging.....	1
1.1 En personlig inngang til skjønnlitteratur	1
1.2 Avhandlingens formål og spørsmål.....	2
1.3 Oppgavens oppbygging	3
2.0 Teori	5
2.1 Litterær forståelse – hvordan leser ungdommen?.....	5
2.1.1 Leseren som helt og heltinne	5
2.1.2 Den tenkende leseren.....	7
2.2 Estetisk respons – Iser	9
2.2.1 Hva skjer med leseren under lesningen?	9
2.3 Hermeneutikk	11
2.4 Genettes narratologiske modell	12
2.4.1 Rekkefølge.....	12
2.4.2 Hastighet.....	13
2.4.3 Fokalisering	13
2.4.4 Stemme	14
2.4.5 Intertekstualitet	14
3.0 Metode.....	15
3.1 Forskningsdesign.....	15
3.1.1 Kvalitativ metode	15
3.1.2 Fenomenologisk perspektiv	16
3.2 Forskningsdeltakere.....	16
3.3 Undervisningsopplegget	17
3.4 Logger fra elevene.....	19
3.5 Resepsjon av romanen.....	20
3.6 Forskerrollen	20
4.0 Resepsjon av romanen del 1: anmeldelser.....	23
4.1 Kort om roman og forfatter	23
4.2 Uprisen – årets ungdomsbok	23
4.3 Anmeldelser.....	24
4.3.1 NrK.....	24
4.3.2 Dagbladet.....	25
4.3.3 Barnebokkritikk.no	25
5.0 Narrativ analyse og drøfting av romanen	29
5.1 Trilogien I morgen er alt mørkt	29

5.2 Hva kjennetegner ungdomsromanen?	31
5.3 Den typiske helten	33
5.4 Dystopisk ungdomslitteratur	34
5.5 Andre sjangertrekk i romanen	36
5.6 Romanens oppbygging	37
5.7 Spenningsoppbygging	39
5.8 Karakterer og utvikling.	42
5.8.1 Monsteret Brage	43
5.9 Tematikk og samfunnskritikk.....	46
6.0 Resepsjon av romanen del 2: elevrespons: analyse og drøfting	49
6.1 Gruppe A	50
6.2 Gruppe B	51
6.3 Analyse av logger.....	52
6.3.1 Logg 6 – Morten.....	52
6.3.2 Logg 8 – Berit.....	55
6.3.3 Logg 5 – Sigurd.....	59
7.0 Funn og videre drøfting	63
7.1 Oppsummering og helhetlig resepsjon av romanen	63
7.2 Den gode romanen?.....	64
7.3 Didaktisk refleksjoner	66
7.4 Konklusjon og avsluttende tanker	67
Referanseliste	69
Vedlegg:	73
Logg 1	73
Logg 2	74
Logg 3	75
Logg 4	76
Logg 5	77
Logg 6	78
Logg 7	79
Logg 8	80
Logg 9	81
Logg 10	82
Logg 11	83

1.0 Innledning og oppgavens oppbygging

Skjønnlitteratur i norskfaget er et omdiskutert tema. I september 2014 kom Ludvigsen-utvalget med en delrapport hvor de mente at skolen må fokusere mer på dybdelæring enn breddelæring (NOU 2014: 7, 2014). Redegjørelse for det fremtidige norskfaget foreslår å kutte ned på litteraturundervisningen til fordel for sakprosa og ferdighetsutvikling, dybde før bredde. Litteraturen blir nedprioritert fordi den anses for å gå på bekostning av dybdelæringen.

At læreplanene for språkfagene er innholdsmessig brede, gjør at bredde må vektlegges i opplæringen, og det kan ha som konsekvens at det i praksis blir utfordrende å ivareta dybdelæring og god progresjon i det elevene skal lære i dybden. (NOU 2014: 7, 2014, s. 82)

Ludvigsen-utvalget legger vekt på kompetanse og vurdering i skolen. Formålet er å utdanne elevene til arbeidslivet senere. Krittisk tenking og refleksjon er hovedområder, og utviklingen av et metaspråk om fagene er viktig. Jeg er enig i at dybdelæring er viktig og nødvendig i skolen, men også uenig i at språkfagene nødvendigvis bare er breddelæring. «...dersom det skal mer inn i skolen, må noe annet ut. Som en løsning på stofftrengselen i skolen, peker flere på behovet for å satse på spesialisering og dybdekunnskap.» (NOU 2014: 7, 2014, s. 126). Vår moderne skriftkultur endrer seg stadig. Som et resultat av dette er det mye nytt som skal inn i fagene. Ludvigsen-utvalget mener at på grunn av alt det nye som skal inn må noe ut.

Denne redegjørelsen har skapt stor debatt fra flere vinkler og har blitt kritisert av mange norsklærere. I stedet for å gå nærmere inn i debatten og argumentere for skjønnlitteraturens plass i norskfaget, velger jeg å vise til en mer personlig posisjonering.

1.1 En personlig inngang til skjønnlitteratur

«Alt tatt i betraktning synes jeg ikke boka var noe bra, men det er greit å lese litt forskjellig for å få flere synspunkter». Dette sitatet er hentet fra leserloggen til en elev (logg 5).

Lesing av skjønnlitteratur er både en individuell- og en sosial prosess. Teksten bærer tanker og verdier fra et stort felleskap i den ene enden, og i den andre enden av teksten sitter en leser som selv er preget av en historisk og sosial kontekst. Straks en leser ytrer seg om sin lesing og forståelse til andre lesere, oppstår et nytt felleskap som disse leserne har sammen (Hennig, 2010, s. 11). Den litterære forestillingsverden som oppstår i møte med andre lesere mener

Hennig er fundamentet for den litterære fagligheten. Han uttrykker videre at utgangspunktet er et ønske om at elevene utvikler seg som lesere som stadig søker mer varierte og utfordrende tekster, og som ønsker å ytre seg om hvordan de leser, oppfatter og forstår de litterære tekstene i felleskap med andre.

Før jeg startet på lærerutdanningen hadde jeg ikke et spesielt forhold til skjønnlitteratur. Fem år og en masteroppgave senere er situasjonen annerledes. Gjennom å studere norsk og engelsk har jeg møtt mye skjønnlitteratur fordelt over mange forskjellige sjangre: Fra episk ættesaga til futuristiske dystopier. Fra Shakespeare og Ibsen, til Dag Solstad og Henry James. Gjennom alle tekstene¹ har jeg lært å kjenne, forstå og verdsette litteratur på en helt ny måte. En tekst er ikke bare en tekst. I møte mellom en tekst og et individ oppstår en ny verden som aldri har eksistert før, og som aldri kommer til å eksistere på samme vis igjen. Det er en enestående mulighet til å få et innblikk i andre perspektiv og tanker. Du møter karakteren, problemer, utfordringer og verdier som kan føre til en dypere forståelse og oppfatninger av andre og en selv. Teksten kan vise hvordan samfunnet har vært, eller en forestilling om hvordan det potensielt kan bli. Skjønnlitteraturen uttrykker noe estetisk som sakprosaen ikke har mulighet til å gjøre - indre følelser og refleksjoner om den menneskelige tilværelsen.

Denne interessen, gleden og engasjementet ovenfor skjønnlitteraturen har jeg lyst å videreformidle til mine fremtidige elever. Derfor ble litteratur som tema et naturlig valg i min masteroppgave.

1.2 Avhandlingens formål og spørsmål

Utgangspunktet for masteroppgaven var først og fremst at jeg ønsket å gjøre noe innen litteratur. Gjennom lærerutdanningen har jeg fått kunnskap og innsyn i flere forskjellige litteraturteoretiske perspektiver som jeg synes er spennende og interessant. Derfor ønsket jeg å gjøre noe ut fra min interesse for skjønnlitteratur som grunnlaget for denne avhandlingen. I en forelesning ble jeg presentert for flere forskjellige dystopiske romaner. Det fikk meg til å tenke at jeg kunne bygge oppgaven min på dystopien som sjanger. Jeg startet med å lese et utvalg dystopiske romaner og endte tilslutt opp med å velge *I morgen er alt mørk* (2014) av Sigbjørn Mostue. Grunnen til at jeg valgte Mostues roman var først og fremst fordi den hadde

¹ I denne avhandlingen vil jeg bruke begrepene «tekst» og «litteratur» synonymt med begrepet «skjønnlitteratur».

vunnet en litteraturpris, *Uprisen*, i 2015, og etter første lesning mente jeg at den inneholdt noen interessante trekk.

I dette masterprosjektet har jeg blitt inspirert og motivert av spørsmål som omhandler forståelse i elevers møte med en skjønnlitterær tekst. I forlengelsen av dette har jeg valgt å se nærmere på hvordan elever leser og mottar en dystopisk ungdomsroman, *I morgen er alt mørkt* (Mostue, 2014). For å kontrastere har jeg valgt å sammenligne elevenes resepsjon med forskjellige litteraturkritikere som har anmeldt romanen. Formålet med oppgaven har vært å undersøke hvordan elever leser og forstår boken, og dermed prøve å få et innblikk i elevers resepsjon. Derav har forskningsspørsmålet mitt oppstått:

Hvordan beskriver og begrunner en gruppe elever sin resepsjon av romanen *I morgen er alt mørkt*?

For å drøfte denne problemstillingen vil jeg basere meg på empiri innhentet fra en gruppe elever i niende klasse. Jeg vil også se nærmere på hva litteraturkritikere legger til grunn i anmeldelser av romanen, samtidig som jeg vil gjøre en selvstendig narrativ analyse av boken.

1.3 Oppgavens oppbygging

Avhandlingen består av sju kapitler, inkludert dette innledningskapittelet. I det følgende kapittelet vil jeg gjøre rede for en teoretisk bakgrunn som danner grunnlaget for analysen og tolkningen av romanen. Jeg baserer meg i stor grad på Isers teori om estetisk respons i tillegg til Appleyards stadier for leseutvikling. Deretter følger metodekapittelet hvor jeg presenterer gjennomførelsen av prosjektet og beskrivelser innsamlingsmetoden og tilnæringsmåten min, i tillegg til en refleksjon rundt forskerrollen. Kapittel fire består av et overordnet syn på resepsjonen av romanen sett fra flere forskjellige kilder. Jeg vil bruke disse anmeldelsene som er en del av mitt empiriske materiale. Kapittel fem omhandler hva som er typisk for ungdoms- og dystopisk litteratur, etterfulgt av en narrativ analyse av romanen med hovedvekt på hvordan karakterene er sammensatt og hvordan spenning bygges opp. Dette kapitelet kan forstås som min resepsjon av romanen. Kapittel seks tar for seg en analyse av leserloggene som elevene skrev og viser deres resepsjon. Jeg vil også drøfte problemstillingen og diskutere ungdomsromanen i tråd med problemstillingen. Det avsluttende kapittelet består av en videre drøfting av problemstillingen og konkluderende tanker.

2.0 Teori

I dette kapitlet vil jeg legge til grunn et teoretisk bakteppe innen narratologi og litteraturteori. Først vil jeg se på hvordan ungdom gradvis endrer oppfatning, syn og forståelse på skjønnlitteratur gjennom Appleyards (1991) fem nivåer for leseutvikling. Deretter tar jeg for meg Isers tanker om estetisk respons (1980), med støtte i Claudi (2013) og Skaftun (2009). Videre vil jeg diskutere noen tanker innenfor hermeneutikken. Før jeg til slutt presenterer sentrale begreper innen narratologien som jeg vil ta i bruk senere i oppgaven. Jeg henter begrep og forklaringer fra Larsen (2009a) og Aaslestad (1999) som begge viser til Genette (1972).

2.1 Litterær forståelse – hvordan leser ungdommen?

Appleyard (1991) deler inn i fem forskjellige stadier for lesing, oversatt av Hennig (2010): Den lekende leseren, leseren som helt og heltinne, den tenkende leseren, leseren som tolker, og den pragmatiske lederrollen. Disse stadiene er en beskrivelse av hvordan en leser endrer oppfatning og syn på litteratur ettersom han utvikler seg. Alle har en forskjellig oppfatning av litteratur, og har en individuell utviklingsprosess, men disse nivåene beskriver den generelle utviklingskurven. Jeg velger å ta med denne modellen for å senere bruke den i min egen analyse. Det er et gunstig utgangspunkt for å kategorisere og analysere leserloggene jeg har samlet inn. I denne oppgaven er det relevant å se på to av stadiene: leseren som helt, samt den tenkende leseren, siden elevene jeg hentet empirien fra befant seg et sted mellom disse stadiene.

2.1.1 Leseren som helt og heltinne

Reading ... focuses on issues of identity, in the image of the powerful or clever hero or heroine who in one guise or another is the principal archetype of most stories school-age children read. The prominence of this archetype suggests that a main reward of reading fictional stories at this age is to satisfy the need to imagine oneself as the central figure who by competence and initiative can solve the problems of a disordered world. (Appleyard, 1991, s. 59)

I dette stadiet er leseren hovedsakelig opptatt av å samle informasjon om verden de lever i, og det største utbyttet leseren får av litteratur er å kunne gjenkjenne og identifisere seg med en sentral karakter i fortellingen. Leseren leter etter sterke trekk, tanker eller handlinger som ligner ens egen og som kan være et eksempel på hvordan en selv ville ha handlet i lignende situasjoner. Leseren er ofte enig i valg som karakteren tar og trekker ubevisste likheter til eget

liv (Appleyard, 1991, s. 60). Fasen varer løst fra en alder på seks til tolv år, men hvor individuelle forskjeller har stor betydning, og hvor aldersperioden bare er en generell kategorisering.

I denne fasen er, i mangel på et mer dekkende begrep, «adventure» den mest leste fiksjonen, men hvor begrepet ikke er veldig konkret. Appleyard forklarer at adventure dekker alt fra eventyr til dyrefortellinger, fra mystiske fortellinger til historisk-korrekte realistiske tekster (Appleyard, 1991, s. 60). I tillegg beskriver begrepet de typiske eventyrlige fortellingene som J.R.R Tolkiens *Hobbiten* (1937), og *Treasure Island* (Robert Louis Stevenson, 1883), hvor helten møter farer, overlever og kommer sterkere fra dem. Felles for litteraturen i denne fasen er at det meste omhandler en ung hovedperson som møter farer, utfordringer og tester. I tillegg må helten eller heltinnen gjennomføre en reise som ofte ender med at han eller hun overvinner ondskaper til slutt. (Appleyard, 1991, s. 61)

Henning (2010) beskriver det som serielitteratur, eller populærlitteratur, der hvor denne typen litteratur ofte presenterer en kombinasjon av repetisjon og nye hendelser. Karakterer en møtte i første del av serien er ofte med i de kommende bøkene, samtidig som problemene som oppstår ofte er de samme, bare i en ny form (Henning, 2010, s. 54). Leseren får dermed de samme gjenkjennelige handlingene gjentatt i forskjellige variasjoner. Gjennom denne repetisjonen får leseren en følelse av gradvis å fylle de tomme rommene i teksten, noe som kan virke motiverende samtidig som det gir kunnskap om verden. Leseren vil ha en følelse om hva som kommer, og i neste «kapittel» få en bekreftelse på at det er slik. På den andre siden vil denne repetisjonen virke kjedelig og monoton for en mer erfaren leser, da han gjennomskuer oppbyggingen etter hvert.

At the same time, most adults would find these books extremely simple. They have uncomplicated sentences, short paragraphs, and little description of people and setting. ... and metaphors are few (Appleyard, 1991, s. 61)

I serielitteraturen står scene og referat sterkt. Det er fokus på handling og en form for action for å skape spenning. «Karakterer blir ofte enkle, statiske og sett fra utsiden» (Henning, 2010 s. 54). Den narrative strukturen er simpel i form av en generell oppbygging av problem og løsning, og farer som overkommes. (Appleyard, 1991, s. 61)

I slik litteratur er det hverken rom for komplekse karakterer eller store anakronier når handlingen gis så stor plass. Likevel kan enkle personer ha en viktig rolle i litteraturen siden de kan fylle forskjellige roller eller typer mennesker. En helt skal blant annet være modig og

ærlig, samtidig som han skal vinne til slutt. Hvis karakteren blir for komplisert vil det være vanskeligere for leseren å identifisere seg med den. Appleyard sier:

They can certainly imagine evil people and bad action and temporary failure, but they cannot imagine a good person whos life ends in failure, or that good and evil might be inextricably mixed together. (1991, s. 64)

Når leseren identifiserer seg med helten eller heltinnen ønsker han/hun selvfølgelig at det skal gå bra med den karakteren. I denne fasen er det umulig å forestille seg at selv om en er god, og gjøre gode gjerninger, taper en og det ender i tragedie. Enten er man en god eller en ond person, ikke en blanding av begge.

Leserne beveger seg inn mot en organisert form for lesing, de vet hva de liker og hva romaner skal inneholde. De har visse forventninger til struktur, verdier og karakterer, og den gjentakende lesningen bekrefter dette verdensbildet (Hennig, 2010, s. 55). I tillegg er det ikke nødvendigvis bare innholdet de er opptatt av, men også stemningen som boken gir. Derfor kan de lese samme typer bøker uten å gå lei. Jakten på å gjenoppleve eller leve seg inn i den litterære verden eller en lignende atmosfære, står sentralt i denne fasen (Hennig, 2010, s. 55). Når leseren får større kunnskap og mer kjennskap til litteratur, vil han raskt oppdage at verdensbildet som blir presentert i serielitteratur, ikke stemmer med virkeligheten. Da vil sulten etter ny og mer komplisert litteratur øke, samtidig som han reflekterer mer over hva han leser.

2.1.2 Den tenkende leseren

Den tenkende leseren er stadiet som etterfølger leseren som helt. Her omtaler Appleyard en aldersperiode på 13-17 år (1991, s. 96). Dette er enda et skritt inn i den litterære verden hvor fokuset går fra å samle informasjon, til fokus på følelser, meninger og tanker. «Denne oppdagelsen av et indre jeg går parallelt med utviklingen av en stadig mer sammensatt psyke med intensiverte, ambivalente og motstridende følelser» (Hennig, 2010, s. 56). Leseren utvikler seg og får større kognitive evner. Fokus på refleksjon, abstraksjon og tanker blir viktigere i litteratur så vel som i virkeligheten og han ser verden med et nytt blikk. Komplekse karakterer i litteratur gjenspeiler kompleksiteten til en ungdom og fokuset dreier seg fra fantasi og spenning til engasjerende, tankevekkende og realistisk litteratur. De ønsker fortsatt å identifisere seg med noen, men her kan noen sider ved komplekse karakterer være et middel for å prøve ut sider ved en selv som en kanskje ikke vet om er genuine eller ikke. Forskjellen fra det forrige stadiet er at leserne identifiserer seg med komplekse karakterer som har mer

enn én egenskap, altså karakterer med flere dimensjoner² (Appleyard, 1991, s. 106). På den måten kan litteraturen være et hjelpemiddel til å forstå seg selv og sine muligheter bedre. (Hennig, 2010, s. 56)

I dette stadiet vil leseren stille spørsmål og reflektere over hva som er realistisk i litteraturen. De vil stille spørsmål ved valg og handlinger som karakterene gjør og sammenligne med sine egne valg. Videre vil de reflektere over hvordan handling og karakterer blir framstilt. «Er dette realistisk?» Her er de mer kritisk til litteraturen i form av at de stiller krav og spørsmål ved innholdet i romanen på en måte de ikke har gjort tidligere. «...the reader reflects about the characters, their motives and feelings, and how these do or do not resemble his or her own motives and feelings» (Appleyard, 1991, s. 111).

I spørsmål om hva som gjør en fortelling interessant er det tre elementer som går igjen i elevrespons på dette stadiet. For det første omtaler de en følelse av å oppleve historien. De beskriver en involvering som om de selv var deltagende og påpeker en tilknytning eller identifikasjon med karakterer. For det andre forklarer de at fortellingen oppleves realistisk, enten i form av at handlingen - eller ved at karakterene framstår troverdig. For det tredje sier de at en god fortelling får dem til å tenke. (Appleyard, 1991, s. 100)

Ungdommene i denne fasen har også et mer objektivt syn på litteratur i form av virkemiddel og romanens oppbygging: «Hvordan er karakterene sammensatt?» «Hva får handlingen til å gå framover?» Disse spørsmålene er en retning mot en selvstendig vurdering og en stadig økende tekstkompetanse (Hennig, 2010, s. 57). Et kriterie for karaktersammensettingen er at de ikke er like endimensjonale, slik karakterene forekommer i serielitteraturen. Karakteren skal ikke være en idealperson. Leseren ønsker sammensatte karakterer med flere sider, ikke bare god og ikke bare ond (Appleyard, 1991, s. 107). «They have discovered that a story's truthfulness to life is not something a reader can take for granted but must make a judgment about.» (Appleyard, 1991, s. 108)

Grunnen til at realistiske tekster nå er viktigere for leserne, er fordi de har oppdaget at de ikke automatisk kan ta romanen for sann. De må oppdage, reflektere og vurdere «sannheten» i romanen selv. *I morgen er alt mørkt* er på ingen måte en realistisk roman, men den omtaler tema som kan være virkelighetsnære for ungdommens livssituasjon. Blant annet trekker romanen fram ungdommens usikkerhet knyttet til kjærlighet og sjalusi. Romanen viser også vanskelige valg som oppstår i ungdomstiden. Selv om romanen ikke kan defineres som

² Begrep som omhandler karakterens dimensjon er hentet fra Nikolajeva (1998).

realistisk litteratur, mener jeg at det ungdommelige perspektiver som presenteres kan bidra til refleksjon rundt ungdommens livssituasjon. Derfor kan boken gi uttrykk for en virkelighetsnær situasjon som leserne kan vurdere og stille spørsmål ved. På bakgrunn av disse temaene mener jeg at Appleyards teorier blir relevante, til tross for at litteraturen ikke kan defineres som direkte realistisk. Dette vil jeg komme nærmere inn på i kapittel fem.

Når leseren begynner å interessere seg for en underliggende mening i teksten, innebærer det et visst nivå av abstraksjon. Det betyr også at leseren begynner å innse at teksten faktisk er en form for bevisst utformet ytring, et utsagn som er ment bety noe. (Hennig, 2010 s. 57)

Leseren har altså gått fra bare å gjenkjenne og identifisere seg med karakteren og historien til å lete etter motiver og underliggende betydninger. Han klarer å sette seg objektivt inn i teksten, samt stille spørsmål ved dens oppbygging og karakterer. Disse egenskapene er igjen et tegn på økt tekstforståelse. Leserene beveger seg gjennom disse fasene jo eldre og mer kunnskapsfull de blir.

2.2 Estetisk respons – Iser

Først vil jeg se nærmere på Iser's teori om estetisk resepsjon i tillegg til den litterære tolkningsprosessen i lys av hermeneutikk. Ettersom masteroppgaven min bygger på elevers resepsjon av skjønnlitteratur, mener jeg det er viktig å være klar over hvilke faktorer som kan spille inn i elevenes mening, tolking og forståelse.

2.2.1 Hva skjer med leseren under lesningen?

Iser forsøker å forklare hvordan mening oppstår i møte mellom tekst og lesere, samt hvordan denne meningen etableres gjennom selve leseprosessen. Med utgangspunkt i romansjangeren utvikler Iser det han omtaler som *teori om estetisk respons – resepsjonsteori*.

Iser tar utgangspunkt i Roman Ingarden som sier at teksten aldri kan gi uttømmende beskrivelser av blant annet personer, handlinger eller omgivelser. Ingarden kaller dette for *ubestemthetssteder* (Claudi, 2013, s. 116). Iser videreutviklet Ingardens begrep om ubestemtheter og utvidet det til å omhandle alle typer omstendigheter som teksten ikke uttaler direkte, men som den inviterer leseren til å trekke selv. Dette kan for eksempel handle om hvordan forskjellige handlinger er knyttet sammen, hva slags forhold som er mellom de ulike karakterene, eller hvordan den ene setningen er knyttet til den andre. Disse ubestemthetene skaper begrepet som Iser kaller *tomrom*. Iser's berømte begrep kan forstås som hull i tekstens

sammenheng som leseren må fylle ut selv. For at leseren skal forstå teksten, er han nødt til å bruke egen erfaring og kunnskap til å fylle de tomme rommene som teksten presenterer. Dermed skapes det en forbindelse mellom teksten og leseren.

Claudi (2013) forklarer at teksten vil åpne for et bredere eller smalere spekter av ulike konkretiseringer basert på hvor mange og store tomrom den inneholder. Ingen selvstendig konkretisering kan utfylle tekstens meningspotensial, og derfor vil det alltid være mulig å lese en tekst på en ny måte med en ny forståelse.

Dysthe (1997) sier at det er først og fremst gjennom lesingen at vi oppdager vårt arsenal av kulturformer som vi har tilgjengelig for å uttrykke oss. Når elever diskuterer skjønnlitterære tekster som de har lest, vil de oppdage at de har forskjellige tolkninger på hvordan teksten og språket oppfattes. Litteraturen kan derfor være et redskap for å fremme elevenes retoriske bevissthet i egen lesing, samtidig som det gir dem erfaringer og en tekstforståelse som kan hjelpe dem rundt egen refleksjon (Røskeland, 2015). Gjennom diskusjon viste elevene i min studie at det ikke er ett svar innen skjønnlitteraturen, men at alle har en egen tolkning og forståelse basert på tidligere erfaringer og intertekstuelle rammer.

Leserne eller tilskuerne berøres kontinuerlig av følelser mens de konstruerer sine egne versjoner av fortellingen. Etter hvert som det narrative forløpet trer fram, vil leserne berøres på litt ulik måte alt etter egne erfaringer og eget liv. De vil ha sympati med ulike karakterer og deres egne personlige minner og erfaringer vil utløse ulike reaksjoner på de narrative hendelsene. (Penne, 2010, s 152)

Penne forklarer at vi forstår og påvirkes ulikt av teksten. Dens mening og emosjonelle verdi vil variere fra person til person og berøre hver enkelt på forskjellige nivå. Noen av elevene mente at romanen var spenningsfylt fra start til slutt, mens andre mente at den gjennomgående manglet spenning. Elevenes resepsjon vil virke inn på engasjementet under arbeidet, som igjen kan ha noe å si for hvor mye arbeid de legger i tolkningen.

Iser er interessert i leseprosessen og hva som skjer når en leser møter en litterær tekst. Han sier at det litterære verket har to poler: den ene siden er knyttet til forfatteren som produserer teksten, mens den andre er knyttet til leseren som anvender teksten og skaper en meningsfull forståelse gjennom leseprosessen (Skaftun, 2009, s. 77). I forlengelsen av dette spør Iser hva leseren gjør med teksten. Når leseren beveger seg framover i teksten, vil han på grunnlag av det han allerede har lest, ha forventinger til hva som oppstår videre, og foregripe det han ennå ikke har lest. Omvendt vil det nye han leser, justere de oppfatningene han har bygd opp så langt i lesingen (Skaftun, 2009, s. 77). På denne måten er det hele tiden en interaksjon mellom

teksten og leseren. Skaftun mener at dette forklarer hvorfor to lesere kan oppfatte samme tekst ulikt. Med bakgrunn i sine ulike personligheter vil enhver leser ha sin forventning til teksten og et ønske om at den skal passe til ens forståelse. Likeledes forklarer dette hvordan en tekst kan oppfattes annerledes av samme person hvis han leser om igjen (Skaftun, 2009, s. 77-78).

I Iseres resepsjonsteori bygger på at meningen i teksten oppstår i samspillet med leseren. Leseren blir deltagende i å skape mening ved å fylle tomrommene. Dette fører til at tolkningen av teksten alltid vil være påvirket av leserens subjektive tanker og mening.

A text cannot adapt itself to each reader with whom it comes in contact. The partners in dyadic interaction can ask each other questions in order to ascertain how far their views have controlled contingency, or their images have bridged the gap of inexperienceability of one another's experience. The reader, however, can never learn from the text how accurate or inaccurate are his views of it. (Iser, 1980, s. 166)

I motsetning til en samtale kan ikke leseren stille direkte spørsmål om en felles forståelse til konversasjonspartneren. Teksten kan heller ikke tilpasses hver enkelt leser. Hver leser vil ha forskjellige erfaringer og referanser i møte med en tekst og tolker teksten subjektivt på grunnlag av disse erfaringene. Slik mener Iser at det oppstår tomme rom i teksten; «gaps» (Iser, 1980, s. 167). De tomme rommene er den fundamentale asymmetrien mellom tekst og leser som legger til rette for kommunikasjon mellom dem i leseprosessen. Leseren må bruke sin kunnskap og sine erfaringer for å fylle de tomme rommene, og på denne måten blir leseren delaktig i å skape mening i teksten. Tolking og forståelse av en tekst vil derfor være variert.

På den andre siden står ikke leseren helt fritt i å tolke teksten. Det finnes grenser for hva slags forbindelser som er rimelige å trekke. Teksten henter til, eller legger føringer for hvordan den vil tolkes og forstås. Dermed er betydningen av de tomme rommene nokså begrenset. Skaftun (2009, s. 78) sier at «Teksten leder leseren til å fylle ut de tomme plassene på en bestemt måte, kan vi si. På denne måten inviterer den leseren til å innta en bestemt rolle». Iser kaller denne rollen: «implied reader» (Iser, 1980, s. 34), den impliserte leseren.

2.3 Hermeneutikk

Hermeneutikken et dialogisk aspekt i form av at kunnskap blir utviklet gjennom samtale mellom leser og det som tolkes. Gadamer forklarer at utgangspunktet for forståelse dannes av fortolkerens *fordommer*. Begrepet er ikke negativt ladd, men det omtaler alle de i individuelle og kontekstuelle holdningene, oppfatningene og kunnskapene som fortolkeren har med seg i

møte med ny erfaring. (Claudi, 2013, s. 112). Det er et unikt samspill mellom leser og tekst hvor leseren tar med seg tidligere erfaringer, tanker og tekster inn i tolkningsprosessen. Summen av disse fordommene utgjør det Gadamer kaller *forståelseshorison*t. Altså den horisonten eller rammene som vår forståelse foregår innenfor (Claudi, 2013, s. 112). Disse rammene for forståelse kan endres eller revideres ved at vi får ny kunnskap og nye fordommer, men et hovedpoeng for Gadamer er at vi aldri kan unnslippe vår posisjon eller horisont. Derfor vil vår forståelse alltid være subjektiv.

2.4 Genettes narratologiske modell

Genettes modell deler teksten inn i tre vertikale nivåer: fortelling, historie og narrasjon.

Fortellingen er den løpende teksten slik leser møter den fra start til slutt. Fortellingen er hendelsene som skjer og måten de kommer på. Det er dette leseren har direkte tilgang til, og vil være utgangspunkt for analysen. Fortellingen trenger ikke være kronologisk sammensatt, men hopper ofte frem og tilbake i historien.

Det andre nivået er *historien* og kan defineres som det «narrative innholdet, slik som det kan rekonstrueres gjennom fortellingen, mer eller mindre fullstendig». (Larsen, 2009a, s. 289) Historien er altså den kronologiske rekkefølgen av handlinger slik karakterene i romanen ser det.

Det siste nivået er *narrasjon* og viser til hvordan teksten blir skrevet og kommunisert (Larsen 2009a, s. 289). Narrasjon er den faktiske eller fiktive situasjonen som befinner seg i fortellingen, den produserende fortellerhandlingen. Vi skiller mellom etterstilt og foranstilt narrasjon hvor førstnevnte er den vanligste formen. Her presenteres teksten i fortid ved at handlingen allerede har skjedd. Motsetningen er foranstilt hvor narrasjonen går forut for historien (Larsen, 2009a, s. 291).

For å avdekke relasjonen mellom disse nivåene viser Genette til fem kategorier i teksten: Rekkefølge, hurtighet, frekvens, fokalisering og stemme. Det er relasjonen mellom nivåene som er det sentrale for Genette (Larsen, 2007, s. 251).

2.4.1 Rekkefølge

Å analysere rekkefølgen av disse nivåene er sentralt for å komme i dybden av en skjønnlitterær tekst. Kronologiske avvik er et interessant sted å starte. I følge Lothe (2003,

s. 110) har forskjellen mellom fortelling og historie noe å si om kompleksiteten til en tekst. Store avvik i kronologien gjør tekster mer kompliserte og dermed vanskeligere å følge for en ung leser. Derfor er det ofte samsvar mellom fortelling og historie i barnelitteratur.

Kronologiavvik kan betegnes som anakronier og kan deles opp i to grupper: prolepse og analepse. (Larsen, 2009a, s. 292)

Prolepsen peker på hendelser i boken som ikke har hendt enda; Aaslestad beskriver det slik: «Enhver narrativ manøver som forteller om en begivenhet som er *forut* for det punktet i historien hvor fortellingen befinner seg» (Aaslestad, s. 37), altså hvor den narrative fortelleren beskriver en hendelse før historien har kommet til det punktet. Analepsen beskriver hendelser som har skjedd tidligere i historien, men som forekommer senere i fortellingen.

En analyse av anakroniene, samt forholdet mellom fortelling og historie kan være interessant for å avdekke rytme, struktur eller skjulte tematiske sammenhenger som en ikke legger merke til ved første lesning (Aaslestad, s. 33). En analyse av anakroniene kan i tillegg avdekke tekststrukturer som forfatteren av verket ikke var klar over selv (Aaslestad, s. 35).

2.4.2 Hastighet

Det er fire hovedgrupper for hastighet og rytme i en tekst: pause, scene, referat og ellipse. I pausen stopper fremgangen i historien. Den brukes gjerne for å skildre omgivelser eller tanker. Scene består av replikker mellom karakterene, mens referat er en beskrivelse av handlingene. Replikkvekslinger inneholder ofte refererende partier, noe som gjøre der naturlig å omtale dem sammen (Aaslestad, s. 62). Den siste rytmekategorien er ellipse som omhandler utelatelse av tidsrom i historien (Larsen, 2009a, s. 296).

2.4.3 Fokalisering

Fokalisering handler om hvorfra det sanses: Hvem ser, hører, tenker og føler? Genette bruker spørsmålet «hvem ser?» for å definere begrepet, og skiller mellom tre nivåer:

Nullfokalisering, ekstern-, og intern fokalisering. (Larsen, 2009b, s. 261)

Ved nullfokalisering er den som sanser klar over alt som skjer, og vet mer om karakterene enn de selv gjør. Ekstern fokalisering kjennetegnes med at sansingscenteret er på et bestemt punkt i det fiktive universet, men utenfor karakterene. Når fokaliseringen er intern sanser vi historien gjennom en av karakterene. Det siste nivået vil være gjeldende i analysekapittelet av denne avhandlingen.

2.4.4 Stemme

Stemme handler om kjernespørsmålet innen narratologi; hvem er fortelleren? Vi skiller mellom førstepersonforteller som opptrer som fortellingens «jeg», og tredjepersonforteller som ikke aktivt er med, men som beretter om sine aktører. I narratologien er det også et skille mellom fortellerstemme og personstemme. Fortellerstemmen er den som vi oftest hører, mens personstemmer opptrer gjennom replikker (Larsen, 2009b, s. 261).

2.4.5 Intertekstualitet

Jeg vil også nevne intertekstualitetsbegrepet som går ut på at alle tekster bærer preg av tidligere tekster. Dette kan være enten i form av direkte referanser eller ved indirekte likheter. Begrepet er ofte knyttet til Julia Kristeves *Séméiotike* (1966), og er inspirert av Bakhtins tenkning. (Aaslestad, s. 101).

Til slutt vil jeg, gjennom Iser, påpeke at et sentralt trekk i lesing av ethvert litterært verk, romanen i denne sammenhengen, er samspillet mellom romanens narratologiske struktur og mottakerens mening. Iser sier at en ting som er sikkert er at lesing er en essensiell forutsetning for prosessen rundt tolkning av litteratur (1980, s. 20). For å kunne diskutere hvordan teksten og leseren samspiller er det derfor nødvendig å både innlemme strukturen i teksten, så vel som responsen til leseren (Iser 1980, s. 21). Dette viser en forbindelseslinje mellom Genettes narratologi og Isers estetiske resepsjon. Samspillet mellom disse er grunnen til at fenomenologisk teori har blitt oppmerksom på at litterære studier ikke bare burde omhandle den faktiske teksten, men også handlingene som er involvert når leseren responderer på den. En innsikt i romanen er nødvendig for at leserne av denne avhandlingen skal kunne danne en forståelse av mine analyser og drøftinger. Ettersom kunnskap om romanen er viktig vil jeg se nærmere på dens virkemiddel og oppbygging i kapittel fem. Tanker og begrep fra Genettes narratologiske modell vil være sentrale i min analyse av romanen, derfor velger jeg å gi en grundig beskrivelse av modellen i dette kapittelet.

3.0 Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for og diskutere de metodologiske valgene jeg har tatt i arbeidet med denne avhandlingen. Innledningsvis vil jeg beskrive og redegjøre design- og tilnæringsmåten for studien. Deretter vil jeg grunngi valgene jeg tok i innsamlingsfasen og undervisningsprosessen, samt presentere det innsamlede materialet. Jeg vil også drøfte min rolle som forsker. Avslutningsvis vil jeg diskutere studiens reliabilitet og validitet.

Empirien i denne avhandlingen står i et triangulært forhold: På den ene siden vil jeg utforske resepsjon i anmeldelser fra litteraturkritikere i kjente aviser eller nettsider. Videre vil hovedfokuset ligge på elevresepsjon gjennom elevenes leserlogger. Til slutt vil jeg knytte alt sammen gjennom egne tanker og analyse for å få sammenlignet et overordnet syn på resepsjonen. Jeg vil belyse resepsjonen fra litteraturkritikerne, min resepsjon og en analyse av leserloggene i de påfølgende kapitlene (kapittel 4, 5 og 6).

I utgangspunktet hadde jeg planlagt å gjennomføre en oppgave i tillegg til leserloggene, men i analysearbeidet valgte jeg å avskrive den. Jeg oppdaget en interessant kontrast mellom leserloggene og anmeldelsene som førte til at jeg endret fokuset underveis i avhandlingen. Jeg valgte å bruke avisanmeldelser og elevenes leserlogger for å få et komparativt perspektiv på resepsjonen.

3.1 Forskningsdesign

Det overordnede målet i denne studien er å undersøke hvordan en gruppe elever, samt litteraturkritikere, mottar og responderer på innholdet i en skjønnlitterær tekst, og i forlengelsen av dette undersøke hvilke kvalitetstrekk de legger til teksten. For å undersøke dette har jeg valgt å benytte meg av resepsjonsanalyse basert på Iser's teori om estetisk respons. Å studere resepsjon innebærer å ta for seg hver enkelt lesers tolking, forståelse og opplevelse av teksten. Derfor har jeg valgt kvalitativ forskningsdesign med en fenomenologisk tilnærming for å kunne tolke og drøfte de individuelle responsene.

3.1.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ forskning beskriver virkeligheten via få enheter og tekstlige beskrivelser, og i arbeidet med kvalitative data vil forståelse være en viktig komponent. Materialet som samles inn er ofte basert på menneskelige ytringer, handlinger eller produksjon av tekst (Nilssen,

2012, s. 71), og forskeren må tolke disse ytringene ut fra eget teoretisk ståsted og erfaringer. Begrepet *hermeneutikk* har forskjellige betydninger, men til sammen utgjør de det Lægred & Skorgen (referert i Nilssen, 2012, s.71) kaller den hermeneutiske operasjon, og har forståelse som mål. I denne oppgaven velger jeg å bruke hermeneutikk om tolkningsprosessen som fører til forståelse. I avhandlingen ligger det også en *dobbel hermeneutikk* i form av at jeg som forsker må fortolke forskningsdeltakernes tolkning av deres situasjon (Nilssen, 2012. s.72). Jeg må tolke elevenes tekster som er basert på deres tolkning og forståelse av romanen. Som forsker må jeg utvide min horisont og se elevenes tekster ut fra mine rammer, tidligere erfaringer og kunnskap.

Videre er den ontologiske forutsetningen for kvalitativ forskning at mennesker oppfatter tilværelsen og virkeligheten som noe subjektivt. Hver og én konstruerer sin egen virkelighet og det gjør at forsker og deltaker har ulike oppfatninger av hva virkelighet er. (Nilssen, 2012, s. 25). I min studie er jeg interessert i å finne ut hvordan elever tolker og reflekterer rundt skjønnlitteratur. Forståelsen og tolkningen deres vil være basert på hvordan de oppfatter virkeligheten. Dermed er det viktig å være bevisst på at min og deres tolkning kan være forskjellig.

3.1.2 Fenomenologisk perspektiv

Som kvalitativ design omhandler en fenomenologisk tilnærming det å utforske og beskrive mennesker ut fra deres erfaringer med og forståelse av et fenomen. (Christoffersen, L. & Johannessen, A., 2012, s. 99). Begrepet *mening* står sentralt siden forskeren søker etter å forstå meningen med et fenomen sett gjennom en gruppe mennesker. Målet er å oppnå økt forståelse av og innsikt i andres livsverden (Ibid, s. 99).

3.2 Forskningsdeltakere

I oppstartsfasen av dette prosjektet tok jeg kontakt med en kvinnelig lærer som jeg fikk anbefalt av tilsatte ved lærerutdanningen. Denne læreren underviser, blant annet, i norsk på niende trinn ved en middels stor ungdomsskole i Midt-Norge. Jeg forklarte bakgrunnen for prosjektet mitt og at jeg ønsket å få elevenes mening om romanen. Læreren ga meg tillatelse til å gjennomføre prosjektet, og hun syntes at det hørtes interessant ut. Læreren påpekte også at hun nylig hadde undervist om dystopisk litteratur for elevgruppen. I tillegg mente hun at elevene i klassen var faglig sterke, og at mange av dem leste mye skjønnlitteratur på fritiden. Rekrutteringen foregikk ved at jeg presenterte prosjektet mitt for klassen og forklarte at de

som ønsket å delta kunne melde seg på. Jeg understreket at all deltakelse var frivillig og at de når som helst kunne trekke seg. Læreren foreslo umiddelbart fem elever som hun mente passet godt inn i mitt prosjekt. Disse elevene hadde allerede lest *I morgen er alt mørkt* på fritiden, og var kjent med forfatteren. Alle fem elevene var villige til å delta, og i tillegg til dem, meldte ytterligere ti elever seg på prosjektet. Totalt var det 15 ungdommer som ønsket å delta: sju gutter og åtte jenter. Elevgruppen var tilsynelatende homogen siden alle elevene var etnisk norske og hadde en interesse for litteratur. I tillegg meldte gruppen seg på prosjektet av eget ønske og interesse for romanen. Ti av elevene hadde allerede et forhold til romanen, mens de resterende fem leste boken over høstferien på min oppfordring.

Jeg oppdaget at den tilgjengelige tiden med informantene var en utfordring. Det var problematisk å finne et tidspunkt hvor elevene hadde anledning til å forlate den ordinære undervisningen, siden prosjektet mitt gikk parallelt med elevenes undervisning. Gjennom samtale med læreren ble vi enige om at jeg bare skulle ta elevene ut av norsktimene. For å legitimere tiden som gikk til mitt prosjekt, foreslo læreren også at datamateriale som ble produsert, kunne inngå som en del av elevens norskkarakter. Prosjektet kunne bli sett på som et fordypningskurs for elevene. Dette mente jeg var en god idé, og det førte til at de måtte produsere noe håndfast som kunne presenteres for læreren. Som følge av dette bestemte jeg meg for at alt skulle foregå skriftlig, i form av leserlogger, slik at læreren selv hadde mulighet til å lese og vurdere tekstene som ble skrevet.

Av de 15 elevene som deltok på prosjektet gav elleve av dem samtykke til at loggen kunne brukes i avhandlingen. De resterende fire elevene trakk seg underveis i forløpet.

3.3 Undervisningsopplegget

I forberedelsesfasen leste jeg romanen og undersøkte noen anmeldelser av den. På bakgrunn av anmeldelsene jeg leste, fikk jeg et førsteinntrykk bestående av bare positive omtalelser. Basert på litteraturprisen og de positive anmeldelsene mente jeg at dette kunne være en spennende roman å bruke i undervisningssammenheng.

For å hjelpe elevene med tolkningen og forståelsen av romanen, valgte jeg å gjennomføre tre undervisningsøkter. Den første undervisningstimen (60 minutter) bestod av en introduksjonsdel hvor vi snakket om hva dystopi er og hvilke trekk sjangeren vanligvis inneholder. Jeg ga elevene mulighet til å tenke tilbake på det de hadde lest og dele erfaringene

med meg og hverandre. Deretter gjennomgikk vi innholdet i romanen for å repetere hva den handlet om. Videre gikk jeg inn på diverse tema i boken og prøvde å trekke linjer til virkeligheten, dette vil jeg komme nærmere inn på i kapittel fem. Jeg kommenterte og bygget videre på innspill fra elevene. Hensikten bak dette var å hjelpe elevene til å sette ord på spørsmål og refleksjoner de hadde til boken, og som en forlengelse hjelpe dem til å utdype, presisere og forklare tankene sine (Hennig, 2010, s. 204). Vi snakket også om intertekstualitet i form av andre dystopiske bøker, filmer eller spill som elevene kjente til, og hvordan intertekstuelle referanser kan påvirke forståelsen av en tekst. Elevene så likheter på tvers av romansjangeren og nevnte både spill og tv-serier i diskusjonen rundt dystopi. Det kom frem at flere elever hadde kjennskap til andre dystopiske verk. Titler som blant annet *Hunger Games*, *The last of us*, *Divergent* og *The walking dead* ble nevnt i diskusjonen. Til slutt diskuterte vi hva det hadde å si for opplevelsen at handlingen var satt i Norge. Her påpekte noen elever at handlingens nærhet skaper en troverdig opplevelse, og at parasitten virket realistisk siden den eksisterer i virkeligheten.

Andre del av undervisningstimen bestod av en diskusjon rundt hva jeg forventet ut av leserloggen og hensikten bak den. Jeg forklarte elevene at jeg var ute etter å få deres mening om romanen, altså elevens respons. Loggoppgaven var åpent formulert, slik at elevene stod rimelig fritt til å trekke inn det de selv ønsket. Jeg valgte en åpen oppgave på bakgrunn av informasjonen fra læreren om at elevene var sterke lesere som leste på fritiden. I tillegg påpekte jeg at de måtte begrunne loggen sin så godt det lot seg gjøre. På denne måten fikk jeg ikke bare innsikt i *hva* de mente, men også *hvorfor* de mente det. Elevene fikk de resterende 20 minuttene av undervisningstimen til å starte skriving av logg. Resten skulle skrives hjemme, og de fikk en tidsfrist på én uke til å ferdigstille loggen. Elevene hadde anledning til å diskutere romanen i grupper, men loggen skulle leveres individuelt.

I den andre undervisningsøkten (45 minutter) diskuterte vi loggene som var skrevet og brukte innholdet i dem til å samtale om boken. Vi tok for oss forskjellige metaforer og tema som kom frem i romanen og diskuterte hva det kunne bety. Her kom det flere forskjellige meninger (jf. Dysthe, 1997 og Penne, 2010) som vi brukte til å skape en faglig diskusjon om tolkning og forståelse. Hensikten bak dette var å hjelpe elevene i tolkningsprosessen som senere skulle brukes til en ny oppgave, men som ble avskrevet underveis i prosjektet.

3.4 Logger fra elevene

Det er et naturlig forhold mellom lesing og skriving. Skriving er en arbeidsmåte som fanger opp teorien om at elevens litterære erfaringer er en vekselvirkende prosess. Den starter som en personlig og subjektiv erfaring, men som etter hvert åpner opp for en dialog med andre lesninger, og dermed flere perspektiver. Veksling mellom lesing, skriving og refleksjon utgjør en helhet der alle deler av prosessen er like viktig. Denne prosessen fører til at elevene stadig utvikler en mer avansert og sofistisert litterær erfaring (Hennig, 2010, s. 199). Derfor valgte jeg å bruke leserlogger som innsamlingsmetode til studien min. Loggens oppgavetekst lød som følger:

Logg om leseropplevelse

Skriv en tekst der du beskriver ditt inntrykk av/tanker om romanen til Sigbjørn Mostue.

Teksten kan for eksempel handle om en interessant hendelse, noe du husker godt, eller en person du liker/ikke liker. Husk å begrunne hvorfor.

Tips til hvordan du kan starte setninger:

- a. Da jeg leste, la jeg merke til...
- b. Jeg synes at...
- c. Jeg likte godt da...
- d. Jeg ble irritert over...
- e. Det gjorde inntrykk på meg at...
- f. Hvis jeg var...
- g. Jeg ble skuffet over...
- h. Jeg ble overrasket over...
- i. Slutten var...
- j. **Fordi...**

Jeg valgte å formulere en åpen oppgavetekst som ikke la tydelige føringer for hva den skulle inneholde. Hensikten bak loggen var å få en autentisk elevresepsjon av romanen. Henning sier at det kan være vanskelig å uttrykke hvilke tanker og følelser en litterær tekst vekker i leseren (2014, s. 85). Fra tidligere undervisningssituasjoner har jeg også erfart at noen elever har vanskeligheter med å uttrykke sine meninger og tanker i en åpen oppgave. Derfor valgte jeg å inkludere en liste med mulige setningsstartere for å hjelpe elevene i gang med skrivingen³.

³ Setningsstarterene er inspirert fra et undervisningsopplegg som txt-aksjonen i samarbeid med Foreningen !les har utformet. Det originale opplegget kan finnes på: <http://txt.no/sigbjorn-mostue-i-morgen-er-alt-morkt/>

Disse eksemplene var ikke en oppskrift for hvordan elevene skulle skrive loggen, men de var ment som tips som kunne være til hjelp ved å frembringe tanker som oppsto under lesingen av romanen. Jeg understreket eksplisitt at elevene stod fritt til å skrive det de selv ønsket, såfremt at de begrunnet ytringene sine. Etter å ha analyserte loggene mener jeg at innholdet var tilstrekkelige for å vise elevenes resepsjon av romanen. Analysen av loggene presenteres i kapittel 6.

3.5 Resepsjon av romanen

Som forberedelse til undervisningen leste jeg noen anmeldelser av romanen *I morgen er alt mørkt*. Jeg ønsket å få andres perspektiv og tanker for å nyansere mitt inntrykk av boken. De anmeldelsene jeg leste som utgangspunkt omtale romanen veldig positivt, og inneholdt få eller ingen kritikk av den. Jeg reflekterte ikke så mye over anmeldelsene før jeg begynte undervisningen. I analysen av leserloggene oppdaget jeg at det var tydelige kontraster mellom loggen og anmeldelsene. Noen elever var veldig kritisk til romanen, mens de anmeldelsene jeg hadde undersøkt bare påpekte bokens positive sider. Dette fikk meg til å se nærmere på forskjellige anmeldelser og oppdaget da at resepsjonen var mer nyansert enn først antatt. Kontrasten mellom de første anmeldelsene jeg leste og leserloggene fra elevene ble utgangspunktet for resepsjonsstudien. I tillegg ble valget om å tilføye anmeldelser og flere resepsjoner til empirigrunlaget mitt et forsøk på å styrke oppgavens validitet.

Beskrivelsen av resepsjonen fra avisanmeldelsene og andre omtalelser kommer i neste kapittel (kapittel fire)

3.6 Forskerrollen

Før jeg satte i gang med innsamlingen av datamaterialet reflekterte jeg rundt min rolle som forsker og drøftet hvilken tilnærming jeg skulle ta i bruk. Det første jeg tenkte på var at jeg som forsker, måtte ha lite med elevene å gjøre. Jeg ønsket ikke at min påvirkning skulle få stort utslag på elevenes resepsjon. Jeg var ute etter elevens forståelse og tolkning, ikke en gjenspeiling av min egen. Erfaring viser at elever lar seg påvirke av lærerens entusiasme (Hennig, 2010, s. 86). Derfor tenkte jeg å dele ut oppgavene til romanen for så å samle dem inn igjen uten noen form for undervisning eller forklaring. En slik tilnærming ville muligens

ha ført til mindre påvirkning fra min side, men det er også usikkert hvor bred forståelseshorisonen til elevene ville ha vært.

Gjennom diskusjon med medstudenter og veiledere fant jeg ut at en annen tilnærming trolig kunne fungere bedre. I stedet for å være forsker på avstand valgte jeg å ta rollen som litteraturlærer. Jeg mener valget om å ta rollen som en lærer i stedet for en forsker på utsiden var et godt valg. Flere av elevene viste god tekstforståelse og en analytisk evne gjennom loggene, og jeg tror dette delvis kom på grunn av min hjelp. På den andre siden er det da viktig å være bevisst på at min tilstedeværelse og bistand kan, og har mest sannsynlig, hatt utslag på elevenes tolkning av romanen. Leming (referert i Nilssen, 2012, s. 31) nevner tre ulike fremgangsmåter som forskeren forholder seg til. Den første påpeker at forskerens tilstedeværelse vil ha noe å si for forskningssituasjonen og deltakernes væremåte. Siden jeg som forsker er inne i klasserommet, underviser elevene og hjelper dem med spørsmål, vil det trolig ha utslag på resultatet jeg samler inn. Situasjonen er forholdsvis ukjent for elevene, de har ikke møtt meg tidligere og de har relativt lite kunnskap om hva prosjektet mitt handler om. Det er mulig elevene oppfører seg annerledes enn de ville ha gjort i en ordinær undervisningssituasjon.

Den andre kategorien til Leming handler om forholdet mellom forsker og deltaker. Siden jeg er en ny person i klasserommet som ingen av elevene har noe som helst forhold til, vil det ha noe å si for dataene som samles inn. Jeg kjenner ikke til elevenes læremåte, rutiner eller normer. Jeg fikk høre at de 15 elevene som valgte å være med på prosjektet mitt, var faglig sterke og likte å lese på fritiden. Dette førte til at jeg la opp undervisningen på et nivå hvor samtale og diskusjon ble sentralt. Siden elevene allerede leste litteratur på fritiden, som er et mål i seg selv, valgte jeg å ha en faglig samtale om litteratur, i stedet for å legge vekt på hvorfor de burde lese. Med en annen elevgruppe i en annen kontekst vil opplegget trolig blitt annerledes. Elevenes kunnskap, motivasjon og leserfaring satte føringer for undervisningen.

Den siste kategorien handler om forskerens forståelse. Jeg kommer til klasserommet med en egen forståelse og tolking av romanen. Spørsmålene jeg stiller og måten jeg stiller dem på vil være påvirket av min forståelse. Selv om jeg prøvde bevisst å holde meg så nøytral som mulig i spørsmålsformuleringene og mine uttalelser om romanen, vet jeg at forforståelsen min spiller en rolle. Min tolking vil alltid ligge til grunn i de spørsmålene jeg stiller, noe som igjen vil ha konsekvenser for hvordan elevene griper an tolkningsprosessen. Jeg som forsker vil alltid påvirke deltakerne i en eller annen retning. Siden jeg er i klasserommet og presenterer

prosjektet, utarbeider spørsmål og svarer på spørsmål elevene stiller, vil min forståelse og tilstedeværelse ha en påvirkning for resultatet.

Dermed blir spørsmålet om reliabilitet og etterprøving litt komplisert i et kvalitativt prosjekt som dette. Avhandlinger bærer preg av omstendelige og kontekstuelle faktorer som gjør det vanskelig å gjennomføre et identisk prosjekt. For å kompensere for dette har jeg prøvd å beskrive konteksten som prosjektet er satt i. Det er viktig å påpeke at elevgruppen som utgjorde deltakerne, selv valgte å være med av egen interesse, og at elevgruppen bestod av ungdom som allerede var interesserte og motiverte for litterært arbeid. Mye av grunnen for denne skjønnlitterære interessen kan tildeles læreren deres. Hun har arbeidet rutinemessig med litteratur og tolkning fra elevene startet på ungdomsskolen. Dermed har hun gitt dem en god start og et godt utgangspunkt på veien til litterær erfaring og forståelse.

Siden undersøkelsen handler om menneskelige meninger, ligger det en subjektiv forståelse til grunn. I tillegg har den doble hermeneutikken en innvirkning siden jeg må tolke elevens tolking av romanen. Den subjektive vinkelen vil alltid være tilstede i et slikt forskningsprosjekt og dermed kan resultatet variere ved en ny gjennomføring av en lignende studie.

4.0 Resepsjon av romanen del 1: anmeldelser

4.1 Kort om roman og forfatter

Sigbjørn Mostue (f. 1969) er utdannet cand.philol. med hovedfag i idéhistorie. Han debuterte med romanen *Gravbøylene våkner* i 2005 og har skrevet blant annet serien om *Den siste magiker* (2010) og trilogien *I morgen er alt mørkt* (2014-2016). Jeg valgte å se nærmere på den første romanen i serien: *I morgen er alt mørkt – Brages historie* (2014). Romanen vant Uprisen i 2015, og den har fått strålende kritikk fra flere anmeldelser. Romanen er mye omtalt og anmeldt fra steder som blant annet Barnebokkritikk.no, Cappelen Damm, Dagbladet og NRK. Her har jeg valgt ut noen anmeldelser fra personer med litterær bakgrunn og fra profesjonelle kritikere for diverse nettsider eller aviser. Jeg vil også se nærmere på noen anmeldelser som ungdom har skrevet om romanen for å få et bredere bilde av resepsjonen til denne romanen.

Boken handler om en pandemi som starter i Japan. En atomkraftulykke fører til at et virus muterer og spres over hele verden, etter hvert også Norge. Virusset angriper hjernen til mennesker og gjør dem aggressive. De smittede angriper og dreper alle de kommer over. For å overleve, drar Brage sammen med en gruppe folk til skogen.

Grunnen til at jeg valgte denne romanen var først og fremst fordi den vant en litteraturpris, men også fordi flere anmeldelser mente at dette var en god bok for ungdom. Etter å ha lest boken har jeg også gjort opp en egen analyse av den, men det kommer jeg tilbake til i neste kapittel.

4.2 Uprisen – årets ungdomsbok

Uprisen er en litteraturpris for ungdomsromaner som blir utdelt av Foreningen !les i samarbeid med Norsk Litteraturfestival. Det spesielle med denne litteraturprisen er at ungdom selv anmelder og kårer årets beste ungdomsbok. Juryen består av ni forskjellige ungdomsskoler i forskjellige fylker. De stemmer frem beste bok basert på anmeldelser fra ungdom over hele landet. (Uprisen, 2017)

Som nevnt vant *I morgen er alt mørkt – Brages historie* denne prisen i 2015. Juryen sa at romanen var en klar førsteplass. De mente at boken oppfylte alle kriterier som burde være

med i en god bok. Blant annet ble det lagt vekt på at boken var spennende fra start til slutt, og at det alltid var noe nytt og uventet som dukket opp underveis. Boken fikk ungdommene til å stille spørsmål og fundere på hva som kom til å skje videre, samtidig som den skapte emosjoner hos leseren. De mente også at karakterene i boken var skildret på en god og realistisk måte, noe som gjorde dem enkle å relatere seg til. I tillegg mente de at Mostue har skapt en sterk hovedperson som skiller seg positivt ut. Boken tok også opp relevante tema for ungdom som blant annet kjærlighet, sjalusi og vanskelige valg. Slutten var interessant og skapte interesse for de neste bøkene i serien. (Uprisen, 2015)

Med andre ord var ungdommene i juryen utelukkende positive til romanen. De mente at boken var godt skrevet med mye spenning, gode karakterskildringer og et tankevekkende handlingsforløp. På nettsiden til Uprisen er det publisert 39 anmeldelser som elever fra hele Norge har skrevet. Disse kvalitetene går igjen i de fleste anmeldelsene. Det var svært få som hadde negative bemerkninger, mens mange syntes det var det beste boken de noen gang hadde lest. Disse ungdommene er omtrent på samme alder som elevene i min undersøkelse, og jeg vil sammenligne funn fra mine forskningsdeltakere og ungdommene fra Uprisen i kapittel seks.

I tillegg til ungdommene i Uprisen har flere andre kilder anmeldt boken. Blant annet: NRK, avisen Dagbladet og nettsiden Barnebokkritikk.no. Her har profesjonelle kritikere og litteraturvitere delt deres mening om romanen. I tillegg finnes det flere bloggere som også har anmeldt romanen til Mostue. Boken har med andre ord blitt omtalt i stor grad, både av profesjonelle anmeldere, bloggere og ungdommer. I neste del av dette kapittelet vil presentere resepsjonen fra litteraturkritikere.

4.3 Anmeldelser

4.3.1 Nrk

Litteraturkritiker Anne Cathrine Straume fra NRK skriver at boken er «Beksvart og brutal, her er det dystopisk så det holder.» Hun mener at romanen er et godt svar på livet etter dommedag og at den skildrer hvilke eksistensielle valg som oppstår i en dystopisk verden. «Blir man en morder om man tar liv i selvforsvar? Kan det forsvares å ta livet av folk som er tydelig syke?». Straume nevner ingenting om språket i romanen eller karakteren til Mostue, men skriver at likhetene til vår egen verden og virkelighet er skremmende nære. Blant annet valget

om rett og galt, mord eller selvforsvar, og samhold mellom mennesker under ekstreme situasjoner. (Straume, 2015)

4.3.2 Dagbladet

Cathrine Krøger, en litteraturanmelder for Dagbladet, skriver at hun er positiv til romanen. Hun sier at boken er tankevekkende og actionfylt, og i tillegg trekker hun paralleller til Ebola-epidemien som herjet Afrika i 2014-2016. «Nettopp alminneligheten er også denne bokas skrekkinngytende styrke. Det at det kan skje oss, her i bortskjemte, lille Norge.» Videre mener hun at romanen vil fenge ungdom med action og spenning, samt litt kjærlighet. På den andre siden skriver hun at plottet og brutaliteten i boken er overdrevet og fjernt, selv til dystopi å være. Slutten i første del av trilogien kunne også vært «mer dempet og elegant.» Mostue konstruerer overdrevne brutale handlinger for å skape spenning, og det blir fort mye av det samme. I tillegg mener hun at det er en gjenkjennelig stereotypi blant karakterene når den lille gruppen isoleres i skogen: de tøffe viser seg å være feiginger, mens de svake blir heltene. Men hun kommenterer ikke karakterene ytterligere. Stort sett er også Krøger positiv til at ungdom vil bli opplukt av romanen og mener det er en god ungdomsbok. Hun trekker frem action, spenning og alminnelighet som bokas fremste styrker. (Krøger, 2014)

4.3.3 Barnebokkritikk.no

Barnebokkritikk.no er et anerkjent nettstedsskrift som ble opprettet i 2002. De anmelder den viktigste skjønn- og faglitteraturen for barn og unge som publiseres av norske forlag. I gjennomsnitt anmelder nettstedsskriften 120 bøker årlig.

Jeg har valgt å ta med to anmeldelser fra forskjellige litteraturvitere og kritikere som skriver for nettsiden for å få en bedre forståelse av resepsjonen til romanen. Den første personen er Damian Arguimbau. Han er cand. mag i litteraturvitenskap og har skrevet flere anmeldelser for tidsskriftet. Arguimbau skriver at hele historien til Mostue bygger på at mennesker blir mistenksomme, morderiske og paranoide så snart det er nød og de mangler mat. Mennesker som gjør hva som helst for egen overlevelse, og den sterke overlever på bekostning av den svake er noe som blir poengtert og, i en viss grad, overdrevet. Overdrivelser og «splattereffekter» brukes kontinuerlig gjennom fortellingen, noe som ligner veldig på den amerikanske tv-serien *The walking dead*. Han mener videre at det er noe filmatisk over scenene som også ligner på tv-serien og at det derfor er noe vi har sett før.

«Sproglig er romanerne skrevet med en let pen, med fokus på handlingen, og uden al for mange tillægsord.» Fokuset blir lagt på spenning, brutale hendelser og dramatikk, mens språket er enkelt og ukomplisert. Trusler, mord og voldtekt får et så sterkt fokus at leseren nesten blir immun og likegyldig etter hvert. Fokus på alle de groteske hendelsene og alt det forferdelige som skjer går på bekostning av karakterenes troverdighet. Her er han inne på interessante trekk ved romanen som jeg skal gå nærmere inn på i neste kapittel.

Jeg synes ikke, at man reelt kommer under huden på noen, dels fordi alt skal foregå i tredobbelt tempo, dels fordi personerne kun er brukt som en slags marionetter for at beskrive hvor let den humanistiske fernis etter forfatterens opfattelse kan blive skrællet af. Personerne bliver dermed så sort-hvide, at det bliver lidt lige meget, hvem der ender med at overleve og hvem der ikke gør. På den anden side er romanerne virkelig gennemførte, og jeg er sikker på, at de læsere, der har hang til nyere dystopisk litteratur og handlingsmættede historier, vil nyde bøgerne. (Arguimbau 2016)

Selv om Damian Arguimbau mener at romanen er overdrevet, mangler menneskelighet, troverdige karakterer og har et hurtig tempo, mener han likevel at folk som liker dystopiske fortellinger, fortsatt kommer til å like denne romanen. Han er ikke utelukkende negativ til Mostue, men litterært og filosofisk sett har ikke boken nok troverdighet til at leseren trenger å frykte jordens undergang i nærmeste framtid.

«Mostues trilogi byder på hjerneædende parasitter, en smuldrende civilisation og masser af blod. Det ligner noget, der er set før.» (Arguimbau, 2016)

Ingrid Kvamme Fredriksen skriver også for Barnebokkritikk.no og har master i allmenn litteraturvitenskap som bakgrunn. I motsetning til Arguimbau er hun mer positiv til *I morgen er alt mørkt*. «I Sigbjørn Mostues nye ungdomsbok *I morgen er alt mørkt* er omgivelsene mer kjente – uhyggelig kjente.» (Fredriksen, 2014) Hun skriver videre at i stedet for å sette handlingen i et imaginert sted skriver Mostue om rolige, lille Norge. Skildringen av Brage og omgivelsene er troverdige, noe som skaper en nostalgisk utopi. Utviklingen av pandemien og den globale katastrofen som treffer Norge følges gjennom Brages øyne.

Det kommer fint frem hvordan den moderne medievirkeligheten gir alt et uvirkelig skjær. Leseren erfarer sammen med Brage hvordan media og politikere forvrenger det som skjer, og de sosiale mediene fremstår som de eneste troverdige nyhetsbildene. (Fredriksen, 2014)

I likhet med andre anmeldere mener også Fredriksen at Mostue overdriver når det kommer til problematiske hendelser i romanen. Fokuset ligger på hendelser og problemer, men han skriver spesielt godt når det først skjer, og når det blir action er boken medrivende. På den andre siden mener Fredriksen at Mostues språk skinner gjennom flere steder, noe som

ødelegger for fortellerens troverdighet. Noen ord og uttrykk som brukes er ikke realistisk for en 14-år gammel gutt.

Fredriksen mener at et gjennomgående tema i romanen er menneskenes ødeleggelse av naturen. Pandemien starter som et resultat av atomkraftulykken i Fukushima i 2011. Likheten til Ebola-epidemien og manglende evne til å stanse den, er påfallende. En annen parallell er vår tids kriger og terrorhandlinger. I boken reflekterer Brage over en dokumentar han har sett om krig og dens katastrofale omfang. Da følte det fjernt og uvirkelig, men nå er det han og klassekameratene som opplever det.

Videre påpeker Fredriksen noen av de eksistensielle spørsmålene som tas opp i romanen: «Er det riktig å drepe for å overleve? Eller blir man da et monster selv?» For å beskytte sin lillesøster og seg selv må Brage ta vanskelige valg. Som leser kan vi kjenne på angsten, redselen og frykten som hele tiden kryper innover. Vi merker endringene som skjer i Brage som etter hvert nesten tar valg på autopilot. Alt det fryktelige raser innpå, og frykten for å bli smittet er hele tiden i bakhodet.

Jeg føler med ham når han opplever at han mister seg selv, bit for bit. Dypt traumatisert forsøker han likevel å ordne alt på egen hånd, uten å hverken betro seg til eller rådføre seg med de andre. (Fredriksen, 2014)

Til slutt skriver Fredriksen at boken tar deg til steder ungdomsbøker vanligvis ikke gjør. Den er mørk og full av intense menneskelige valg og konsekvenser. «Jeg leste siste del av boka sittende på nåler, med en klump i halsen. ... og den ble sittende i meg, lenge etter siste side». (Fredriksen, 2014)

I likhet med de andre anmeldelsene mener Ingrid Kvamme Fredriksen at boken har et gjennomgående spennende plott. I tillegg er det mye action og den skaper en uhyggelig stemning på grunnlag av dens troverdige nærhet.

«En alvorlig endetidsroman som tøyer grensene for hva en ungdomsbok kan inneholde.» (Fredriksen, 2014)

5.0 Narrativ analyse og drøfting av romanen

I dette kapittelet vil jeg kort presentere hva trilogien handler om før jeg analyserer den første romanen, *Brages historie*. Som presentert i teorikapittelet er det et interessant skille mellom forskjellige leseroller: leseren som helt og heltinne eller den tenkende leseren (jamfør Appleyard, 1991). Romanen har blitt hyllet for dens «spenning», men den har også fått negativ kritikk for karakteroppbygging og handlingsforløp. Derfor mener jeg det er interessant å se nærmere på hvordan karakterene er oppbygd, da med hovedvekt på protagonisten Brage.

Jeg vil bruke begreper fra narratologien for å beskrive romanen og bygger på Nikolajeva i analysen av karakterene. Jeg vil også drøfte boken som en ungdomsroman, hvor det er interessant å trekke inn sjangertrekk, blant annet innen dystopi, og oppbyggingen av ungdomshelten.

Jeg vil analysere hvordan karakterene samspiller og hvilke funksjoner de har i romanen. Videre vil jeg se på strukturen i romanen og hvordan spenning blir skapt. Til slutt vil jeg se på tematikk og hvordan samfunnskritikken kommer frem. Alle som har uttalt seg om romanen, både anmeldelser og elevlogger, har omtalt disse elementene, derfor ønsker jeg å se nærmere på hva som gjør disse aspektene interessant.

5.1 Trilogien I morgen er alt mørkt

Første roman i trilogien *I morgen er alt mørkt*, er *Brages historie* (2014). Her møter vi den 14 år gamle Brage. Opptakten til, og grunnlaget for bøkene, er at det utvikles en parasitt som et resultat av en atomkraftulykke i Japan. Parasitten angriper hjernen til mennesker og gjør dem til blodtørstige drapsmaskiner. Vi erfarer hvordan viruset sakte sprer seg over hele verden og inntreffer Norge mot starten av sommeren i første bok. Fokaliseringen skjer gjennom protagonisten Brage som er nødt til å tre ut av vanlige roller for å overleve grusomhetene. For å komme seg til et tryggere sted søker han og en liten gruppe mennesker tilflukt i skogen et lite stykke utfor Oslo. Gruppen består blant annet av Brage og hans venner Oliver og Sivert, sammen med Bendik, faren til Oliver, og Ed, storebroren til Sivert, samt naboenta Frida, som Brage er håpløst forelsket i.

Bendik er den naturlige lederen i gruppen. Han blir angrepet på et rasjonsoppdrag og ender opp med å få strupen knust. Dette fører til at Brage tar rollen som den nye lederen, noe som

ikke faller i smak hos alle i gruppen. Det oppstår indre strid i leiren hvor Ed, sammen med hans far, Ole-Jacob, gjør alt de kan for å undergrave Brages autoritet.

Mot slutten av romanen hører Brage at noen kommer mot leiren. I håp om at det er moren løper han ned mot veien, men så ender fortellingen brått ved at Ed skyter Brage i brystet med et gevær. Romanen ender med en cliffhanger (Nikolajeva, 1998, s. 36) hvor vi som lesere ikke vet om Brage lever eller dør.

Andre bok, *Marlens historie* (2015), handler om Marlen, ei jente som gikk i samme klasse som Brage før pandemien inntraff. Historien starter litt senere enn den gjorde i *Brages historie*, og her opplever vi historien gjennom Marlen. Marlen mener at parasitten er et resultat av at naturen tar igjen på menneskeheten. Forsøpling, global oppvarming og ellers ugjerninger har nådd toppen, nå vil naturen få slutt på alt.

I likhet med Brage må Marlen, sammen med moren og stefaren, dra ut av Oslo. Marlens mor er farmasøyt og får derfor tilbud om å søke tilflukt i en fjellhall hvor hun kan jobbe med å utvikle en kur, en vaksine, mot viruset. På veien møter Marlen familien til Kadaffi, en tidligere klassekamerat, og Kristin, moren til Brage. De slår seg sammen og drar til en liten gård. Der møter de andre overlevende som tar dem imot, men som viser seg å ha skjulte motiv. De som bor på gården tar livet av alle mennene i gruppen, noe som gjør de gjenlevende barna og kvinnene sårbare. Marlen blir voldtatt av to gutter, men blir reddet av Kadaffi som sender hunden på guttene.

Deretter drar Marlens gruppe mot skogen og her møter de gruppen til Brage like før han blir skutt. Andre roman i triologien ender med at leiren i skogen blir angrepet av en horde med forrykte. Flere av karakterene fra første bok drepes eller blir forrykte selv. Blant annet blir Kadaffi drept av den forrykte lillesøsteren sin, samtidig som Frida blir forrykt og dreper sin mor, Linda. Marlen blir angrepet av en forrykt, og for å unngå den grusomme døden forsøker hun å ta sitt eget liv. I siste liten blir hun reddet av Ed, som dreper den forrykte før denne rekker å angripe Marlen. Deretter stopper boken nesten like brått som i første del. En interessant detalj er at det siste som skjer i første bok er at Ed prøver å ta et liv, mens det siste som skjer i andre bok er at han redder ett.

Når historien slutter (2016) er tittelen på tredje og siste bok i serien. Ungdommene vi ble presentert for i de forrige bøkene har overkommet utenkelige farer, men mange av dem har blitt smittet. De gjenværende ungdommene finner en gård hvor de søker tilflukt. De overtaler eieren, Torger, til å la dem være der mot hjelp og arbeid på gården. For første gang på lenge

ser det ut som de har et hjem, og situasjonen ser ut til å roe seg ned. Helt til en ny gruppe finner gården og forlanger å ta maten fra dem.

Det går rykter om at et nytt samfunn har blitt opprettet i Oslo, og folk strømmer til. Militæret har laget en mur som holder de forrykte ute. Tendenser til et nytt samfunn oppstår, men det varer ikke lenge. Området innfor muren fylles opp og til slutt er det ikke plass til flere. Det blir gitt ordre om at ingen nye slipper inn. Til slutt bryter muren sammen av den massive folkemengden som ønsker å innta det nye samfunnet, både mennesker og forrykte. Brage, Oliver og Marlen blir skilt fra foreldrene i kaoset som oppstår. Cecilie, Kristin og Bendik blir med militæret som flykter, mens ungdommene møter på Ed som igjen kommer dem til unnsetning. Ed stopper jeepen sin og lar gjengen sitte på ut av Oslo. På veien kolliderer de og blir kastet ut av bilen. Romanen slutter med at Ed blir tatt av forrykte, mens de gjenværende kjemper en siste kamp for livet.

I epilogen forklares det at ungdommene kom seg tilbake til gården til Torger. Der har de fått tilbake et normalt liv som gårdbrukere som i et førindustrielt samfunn. Jentene har blitt gravide og livet starter på nytt. Det ble en lykkelig slutt og tilbake til naturen.

I de to første bøkene har fokaliseringen holdt seg til enten Brage eller Marlen, mens i tredje bok veksles fokaliseringen mellom Brage, Marlen og Oliver. Her hopper fortellingen fram og tilbake mellom protagonistene, og ender tilslutt med Marlens tanker om tilværelsen på gården.

5.2 Hva kjennetegner ungdomsromanen?

Ungdomslitteratur er ikke en sjanger i seg selv, men er heller tekster som er ungdommelige og som formidler ungdomsperspektivet. Forfatteren skaper tekster som gir ungdommen mulighet til å leve seg inn i, samt oppleve en gjenkjenning eller identifikasjon med. Den skal føles relevant framstilt eller representert. Ungdomslitteratur skal invitere til en følelse av det å være ung, samtidig som det skal ligge en viss solidaritet med ungdom, og som tar dem på alvor. (Slettan, 2014)

En grunntanke innen ungdomslitteraturen er tema og karakterer som ungdommene kan søke identifikasjon i, og er forankret i respekt og interesse for det å være ung. Slettan (2014) sier at ungdomsromanen kan ha en setting som ikke er realistisk, men at den likevel vil inneholde elementer som føles familiære og relevante for ungdom, uavhengig av ytre rammer. Dette kan vi også se er tilfellet i *Brages historie*. Selv om handlingen er satt i et apokalyptisk Norge, er

Brage fortsatt en «normal» tenåringsgutt som sliter med indre usikkerhet som blant annet utseende, kjærlighet og venner. Dette er vanlige problemer som tenåringer må ta stilling til i ungdomstiden. Vanskelige valg, ansvar og konsekvenser kommer som en følge av å bli eldre, og denne ungdommelige usikkerheten blir presentert gjennom Brage.

Et annet vanlig trekk ved ungdomslitteraturen er *førstepersonsfortellinger*. Fortellingen blir ofte fortalt gjennom karakterene, hvor leseren tar del i tanker og handlinger på nært hold. Det gjør det enklere for ungdom å komme nært protagonisten og i neste steg kan det føre til identifikasjon. (Slettan 2014) Alle bøkene i trilogien er førstepersonsfortellinger. I første bok er fortellerstemmen lagt til Brage hvor leseren tar del i hans tanker og refleksjoner. I bok to er stemmen Marlens, mens i den siste boken veksler stemmen mellom Brage, Marlen og Oliver. Men historien er hele tiden konsekvent fortalt gjennom hver enkelt.

Identitetsøking og livsmestring er hovedtematikk i ungdomslitteratur. Det blir lagt vekt på å framstille ungdomstiden som åpen i stedet for lukket, samtidig som litteraturen er opptatt av presentere livsfølelsen hos ungdom – pulsen, tankene og refleksjonene som hører til i livet deres. Fokuset blir lagt til det å være ung, valgene en møter og tankene som oppstår. Denne litteraturen har ikke som mål å formidle et tydelig svar, men heller å beskrive reisen ungdommen møter. (Slettan, 2014, s. 22) Grunnleggende for ungdomslitteraturen er en formidling av utvalgte emosjoner, særlig i perioden mellom barn og voksen. Formidlingen skjer ofte i form av gjengivelse og refleksjon over å befinne seg i et eksistensielt vakuum preget av sårbarhet og usikkerhet. Ikke sjeldent tematiseres ambivalens i forhold til framtidens både skremmende og tilsynelatende muligheter, sånn som ungdomsromanen tegner en søkeprosess, søket etter mening, identitet og integritet. (Ayoë Quist Henkel, 2012. s 24.)

Tema som dette, tas opp i romanen både direkte og indirekte. På side 149 i *Brages historie* sier Bendik til Brage: «Det er menneskelig å vise følelser, å være trist, føle seg ensom, vise sårbarhet ...». I denne situasjonen Brage har nettopp mistet faren, noe som kan sees på som et symbol for første skritt mot voksenlivet. Dette utdraget vil jeg tro enhver ungdom kan relatere til. På veien mot det å bli voksen vil det være vanlig å føle seg sårbar og usikker, både over hva framtiden har i vente og hvem en er som person. Et indre søk etter mening og identitet kan være vanskelig og utfordrende, og da er det lov å vise følelser og det er lov å føle seg ensom. Utviklingen som Brage føler på gjennom romanen vil jeg tro mange ungdommer kan kjenne seg igjen i.

Ungdomstiden kan være en vanskelig periode for mange, dermed kan litteraturen være et sted hvor de kan søke etter en tilhørighet, eller en stemme som lar dem vite at de ikke er alene. Identitetsproblematikken har vært veldig synlig i ungdomslitteraturen de siste årene. Ungdomsromaner har vært sterkt orientert mot et indre søk for identitet og mening (Slettan, 2014). Dette kan ses i karakteren Brage som reflekterer over hvem han er gjennom hele romanen. Brage kjemper en indre kamp om hva som er rett eller galt, godt eller ondt. Brages usikkerhet og sårbarhet blir beskrevet flere steder i romanen. Et tema som kommer sterkt fram er hvordan han ser ned på seg selv. Brage sliter med dårlig selvtillit og omtaler seg som et stygt monster:

Jeg snudde meg mot speilet i gangen. Smilet mitt forsvant. Arret på kinne lyste rødt rundt meg. Slapp av, din dust, tenkte jeg. Ditt stygge monster. Ingen jente i verden vil noen gang falle for deg. Aller minst Frida. (Mostue, 2014, s. 15)

Han tenker hele tiden at han ikke er god nok og er konstant redd for hva andre tenker om han. Leserens bilde av Brage nyanseres i *Marlens historie*, der vi forstår at Brage er ganske populær. Dette viser at Brage ikke har et realistisk selv bilde. Kvaliteter som han trekker ned ved seg selv blir dratt fram som positive sider fra andre karakterer. Dette eksemplet kan illustrere hvordan ungdommens dårlige selv bilde er en følge av lav selvfølelse, og ikke noe som gjenspeiles hos andre.

5.3 Den typiske helten

Helten eller hovedpersonen i ungdomsromaner er ofte på samme alder som de tenkte leserne. Personen møter motgang, konflikter, kriser og prøver som han eller hun må overkomme. Denne motgangen fører ofte til bedre innsikt til en selv eller omverden hvor protagonisten kommer sterkere ut av det. Vanlig for hovedpersoner i barne- og ungdomslitteratur er at de blir frigjort fra foreldre, enten blir de frarøvet og kommer bort fra foreldrene, emosjonelt fraværende, eller at foreldrene er døde. (Nikolajeva, 1998, s. 82) På denne måten må den unge beseire prøvene alene og har større rom og frihet til å vokse. I ungdomsromanen må helten ofte møte verden alene og blir respektert, samt behandlet som en selvstendig person. Dette gjelder også i romanen hvor Brage er nødt til å ta livet av faren sin og dermed trer inn i denne rollen, dette kommer jeg tilbake til senere i kapittelet.

Romanene følger gjerne et narrativt mønster hvor helten gjennomgår en reise (hjem – hjemløs – hjemkomst). Denne strukturen stammer originalt fra 1800-tallets danningsromaner og

danner et litterært grunnmønster for ungdomsromanen. Danningsromanen kjennetegnes ved en utvikling av et ungt menneske og reisen mot en mer avklart identitet (Slettan, 2014, s. 15). Dette mønsteret kan sees i hele trilogien *I morgen er alt mørkt*. Det starter med at protagonisten er hjemme, deretter følger en periode av hjemløshet hvor helten søker etter et nytt hjem. Til slutt ender det med en hjemkomst - et nytt og trygt hjem. Denne reisen kan symbolisere en vekst eller utvikling. Det trenger ikke være en konkret reise, men blir brukt i en overført betydning hvor protagonisten blir kastet ut i et nytt miljø, ut fra vanlige sammenhenger og samfunn. Dette mønstret blir fulgt i trilogien. Historien starter i hjemmet til Brage, deretter blir han nødt til å dra til skogen (hjemløs). Videre er det et konstant søk etter et nytt hjem, men hvor de alltid blir jaget bort av forskjellige årsaker. Det er ikke før i epilogen til siste roman at vi får vite at de finner et sted de kan kalle hjem og hvor historien ender med familieidyll.

Den psykologiske tilnærmingen legger til rette for at meningsøking, emosjonell frigjøring, modning og utvikling av identitet kan bli uttrykt som en indre reise. (Slettan, 2014, s. 32) Dette opplever vi gjennom romanen: Mot slutten av *Når historien slutter* frigjøres ungdommene helt fra foreldrene. Kristin, Cecilie og Bendik blir med militæret til fjellhallen, mens Brage, Marlen og Oliver drar tilbake til gården for å leve sine egne selvstendige liv som gårdbrukere. Dette kan sees på som en indre reise eller modning hvor ungdommene tar det siste steget og blir voksne.

5.4 Dystopisk ungdomslitteratur

Dystopi stammer fra gresk «dus» som betyr dårlig og «topos», som betyr sted, altså et dårlig sted. Dystopisk litteratur skildrer ofte et fremtidig skrekksamfunn preget av negative utviklingstrekk. Dystopien er en dikotomi til utopien som beskriver et idealsamfunn. Dystopien står som kontrast og motsetning til dette og er ofte brukt for å advare mot dårlige trekk i eksisterende samfunn og retninger samfunnet beveger seg mot (Clute & Grant, 1997). Begrepet ble først tatt i bruk av John Stuart Mill på 1860-tallet, hvor Mill refererte til at utopien kanskje var for komplimenterende, og hvor en heller burde omtale det som en dystopi. (New World Encyclopedia, 2015)

Det er vanlig å skille mellom to typer dystopier. På den ene siden har du autoritære eller totalitære samfunn hvor staten styrer alt, og hvor helten motkjemper dette. På den andre har du samfunn som er preget av sykdom og forurensning. *I morgen er alt mørkt* er stort sett en

beskrivelse av en parasitt som herjer på jorden (sykdomsspredning), men et lite innslag av en autoritær stat framtrer i tredje bok hvor militæret bestemmer over det nye samfunnet.

Noen tidlige sentrale verk innen sjangern består blant annet av *1984* (Orwell, 1949), *Fluenes herre* (William Golding, 1954) og *Ender's game* (Orson Scott Card, 1985). I senere tid har trilogier som *The hunger games* (Suzanne Collins, 2008), *The maze runner* (James Dashner, 2009) og *Divergent* (Veronica Roth, 2011) hatt stor suksess blant både ungdom og voksne. Disse trilogiene har ungdom som hovedpersoner og tematikken omhandler det å stå imot tyranniet og det onde i verden. Analogien i alle er at hovedpersonen blir revet fra familie og normale omgivelser, og blir kastet ut i en kamp på liv og død. Sentrale tema er, som nevnt ovenfor, ungdomstiden og identitet.

Det er flere intertekstuelle referanser fra tidligere verk i *I morgen er alt mørkt*. En av de mest fremtredende referansene er en situasjon som fører til at karakterene i romanen deler seg i to grupper. På den ene siden er Brage og de som støtter han som leder, mens på den andre siden står Ed sammen med sine foreldre. Rivaliseringen i *I morgen er alt mørkt* er tydelig inspirert av situasjonen i *Fluenes Herre*, og det er klare likhetstrekk. Denne situasjonen minner veldig om hvordan gruppen ungdommer i *Fluenes Herre* (Golding, 1960) delte seg. På den ene siden var Ralph, protagonisten, som ønsket å holde liv i bålet. På den andre siden stod Jack, antagonist, som ville jakte i stedet. Dette førte til en opptrappende maktkamp som splittet gruppen og skapte strider blant guttene på øyen. Frykten for udyret på øyen sprer seg, og en paranoid stemning brer seg rundt Jack og fører til at han ikke lengre klarer å tenke rasjonelt. Dette kan på mange måter sammenlignes med situasjonen i *I morgen er alt mørkt*. Frykten for de forrykte oppsluker Ed og Ole-Jacob og det fører til at de stadig anklager Brage for å være smittet. De undergraver Brages autoritet og stiller seg alltid i opposisjon til valgene som Brage tar.

I tillegg har dystopisjangeren blitt populær i både filmer og spill. *I morgen er alt mørkt* minner mye om «Zombie-trenden» som foregår i Hollywood for tiden. Romanen har likhetstrekk til den populære tv-serien *The walking dead* (Frank Darabont, 2010). Blant annet ser vi dette gjennom utviklingen av hovedpersonen, Rick Grimes, som på mange måter gjennomgår de samme endringene som Brage. I begge verkene søker de overlevende tilflukt på en gård, men blir jaget vekk av andre personer.

Dystopisk litteratur er ofte knyttet til science fiction, men kanskje mest til fantasy og eventyr. Historien er satt i en tenkt verden der det viktigste er heltens reise. Handlingen har alltid en

avgjørende hendelse som fører til et helt nytt liv. Hovedpersonen møter en mørk og ukjent verden full av kaos, farer og fiender. Han eller hun starter en reise mot en ny tilværelse hvor de blir testet og møter situasjoner som tar dem på kanten av døden. De unge står for fremgang og utvikling, mens de voksne er motstandere og holder dem tilbake. Protagonisten må overkomme nye situasjoner langt fra hverdagens normer og gjøremål.

Den konkrete, ytre og kaotiske tilværelsen blir ofte speilet av en indre psykologisk reise hvor helten gjennomgår en emosjonell og kognitiv utvikling. Den kjente helten fra eventyret som alltid vinner prinsessen og halve kongeriket finnes ikke her. Protagonisten i dystopien møter - lik ungdommen i virkeligheten – gjenkjennelige problemer rundt vennskap, familie, forræderi, tap av noe kjært, død og en seksuell oppvåkning (Moirira Young, 2011). I dystopiske tekster endres både verden og helten for alltid. Et interessant aspekt i denne romanen er at vi som lesere tar del i hele forløpet til undergangen av verden, ikke bare resultatet og livet etter - noe som er typisk for dystopier.

Selv om romanen beskriver et oppdiktet samfunn kan en trekke flere paralleller til virkeligheten. Samfunnskritikken i form av krig, vold og terror er elementer som tas opp i romanen, og som også er en reell frykt i dagens samfunn. I tillegg uttrykkes en iboende angst for atomutslipp og verdensdekkende pandemier, som sistnevnte kan sammenlignes med ebolaepidemien.

5.5 Andre sjangertrekk i romanen

I morgen er alt mørkt er i utgangspunktet definert som en dystopisk ungdomsroman, men den inneholder trekk fra flere forskjellige sjangere. En av disse sjangrene er skrekksjangeren. Romanen bygger på flere elementer som har til hensikt å skremme leseren, og knyttes dermed til leserens reaksjoner (Larsen, 2015, s. 20). Groteske beskrivelser og uhyggelige situasjoner forekommer gjennomgående, samtidig blir uskyldige rammet av katastrofen, dette er typisk for skrekksjangeren. I romanen møter vi et monster eller udyr som en ikke lar seg definere av realistiske rammer. Vi kan knytte dette til Freuds tanker om «Das Unheimliche» (1919). «Freud knytter ...det uhyggelige til det ubevisst fortrente. Det uhyggelige har en gang vært familiært, men har siden blitt ukjent og hjemløst, og dermed fremmed og uhyggelig» (Larsen, 2015, s. 21). Freud beskriver hva som gjør oss redde og viser til en rekke gestalter og motiver som skaper uhygge hos leseren. En av disse gestaltene eller monstrene er det Freud kaller *automaten*: Et tomt skall av menneskelig utseende, men manglende sjel (Larsen, 2015, s. 22).

Freuds ideer er ikke knytt til litteraturteori om skrekksjangeren, men har vært en inspirasjonskilde for den psykoanalytiske retningen innenfor litteraturvitenskapen (Larsen, 2015, s. 25).

Skrekkfiksjonen kjennetegnes ofte ved at uskyldige karakterer møter et monster. De forrykte i romanen kan sees på som mennesker, men de er noe helt annet – en sjelløs kropp med menneskelig utseende.

Jeg rettet lommelykta mot klesbylten, og fikk øye på den forrykte som satt skrevs over Bendik med hendene rundt halsen på ham. Jeg nølte ikke. Frida hadde hatt rett: De var drapsmaskiner og ikke lenger mennesker. Og jeg hatet dem, intenst. Hagla drønnet. Den forrykte ble kastet bort i en sky av rødt, og jeg gadd ikke engang sjekke om han var i livet. (Mostue, 2014, s. 162)

Det onde monsteret i romanen diskriminerer ikke, men angriper barn og unge på lik linje med alle andre. Det skaper en usikker følelse hvor ingen er trygge og en konstant kamp om liv og død. Her ser vi klare trekk fra skrekksjangeren: beskrivelsen i dette utdraget kan ses i forbindelse med Freuds ideer om *automaten*: de ser ut som mennesker, men de er noe helt annet, de er kaldblodige drapsmaskiner. «...en sky av rød...» brukes også for å skape et blodig bilde, noe som kan ha en skremmende effekt på leseren. Disse språklige bildene og trekkene fra skrekksjangeren er ment for å fenge leseren. Det noe filmatisk over beskrivelsene som gjør det enkelt, men samtidig grusomt å forestille seg hva som skjer.

5.6 Romanens oppbygging

Romanen kan grovt deles inn i tre deler. Første del består av opptakten før – og første møte med parasitten. Brage hører om «greiene i Japan» (Mostue, 2014, s. 5) på første side i boken, men tenker ikke stort over det. Parasitten sprer seg rundt om i verden, men folk i Norge er nokså rolige. Andre del av boken starter på side 52 hvor muterte *Toxoplasma gondii* (MTG⁴) blir lokalisert i Oslo. Parasitten har altså kommet til Norge. Folk begynner å barrikadere seg i byen og befester husene sine. Del tre starter på side 136 og varer til side 238 hvor hovedpersonene rømmer til skogen for å unngå de forrykte.

Del én er preget av at historien går sakte framover. Vi blir hovedsakelig presentert for de forskjellige karakterene og omstendighetene rundt dem. I del to begynner historien å gå

⁴ *Toxoplasma gondii* er en encellet parasitt som kan forårsake sykdommen toksoplasmose hos både mennesker, husdyr og ville dyr. På verdensbasis er trolig rundt 30 % av alle mennesker infisert av denne parasitten. (https://no.wikipedia.org/wiki/Toxoplasma_gondii)

raskere da en panisk stemning sprer seg i byen og folk begynner å bli redde. I del tre utfolder historien seg i større grad. Det oppstår intriger og strider, og historien går hurtig framover.

Fortellingen strekker seg over 238 sider på en periode fra høst til sommer. Allerede på første side blir parasittutbruddet introdusert, men blir gitt lite oppmerksomhet i starten. Når Brage først hører om de voldelige angrepene i Japan virker han nokså avslappet og upåvirket.

Vi var oppvokst i verdens tryggeste land. Ingen av oss hadde vært vitne til annen vold enn en og annen slåsskamp i skolegården opp gjennom årene. Vi var ubekymrede og velfødde, hadde alt vi ønsket oss, og mer til. Og Japan lå veldig langt unna. (Mostue, 2014, s. 13)

Videre sammenligner Brage utbruddet og tilstandene i Japan som en film eller et spill, trygg på at det aldri kunne komme til å skje i Norge. Spredningen av parasitten og frykten som følger går langsomt i starten av boken. Situasjonen er noe de tenker på, men livet i Norge går videre som vanlig. Selv om det er ekstreme tilstander i Japan er det fortsatt veldig langt unna. Dette blir også videre understreket av karakteren Bendik. Han sier på sider 22 at grunnen til alle episodene i Japan og Asia som sådan er deres ideologi og økonomiske tilstand. Selv om de forrykte har spredd seg fra Fukushima til nærmest hele Asia mener Bendik at det bare er noe som kan skje i dårlige stilte land.

Da vinteren kommer til Norge begynner Brage å innse alvoret i situasjonen, noe som kan ses på som den første endringen og at «reisen», som nevnt ovenfor, har startet. De vanlige normene i samfunnet har forsvunnet, og fokuset blir rettet mot det å overleve.

Jeg stirret i bakken, bet meg i leppa og svelget og svelget. Kompisene mine skulle kanskje dø! De jeg var mest glad i, ved siden av familien mim. Og akkurat sånn som vi satt, hadde det siden i høst sittet folk over hele verden og tenkt. Det hadde ikke hjulpet dem mye. (Mostue, 2014, s. 45)

Parasitten har spredd seg til flere land og det har fått noen konsekvenser for Norge. Internett er borte, butikkene er tomme og folk begynner å bli bekymret. Frykten sprer seg langsomt, men begynner å nærme seg de kjente og nære omgivelsene. Mot våren sprer panikken seg for fullt. Folk har oppdaget at parasitten er en mutert versjon av *Toxoplasma gondii* og begynner å avlive kattene sine.

Tiden fra karakterene får høre om utbruddet til de begynner å bekymre seg, skjer over en ganske lang periode. I starten av romanen er det en del implisitte ellipser hvor leseren ikke får vite nøyaktig hvor lang tid det går, men hvor en merker at tiden har gått fremover. De fleste ellipsene skjer ved nytt kapittel i boken, og selv om tiden går, står historien stille. Starten av boken er også preget av flere pauser i form av analepser som beskriver forholdet mellom

Brage og vennene hans. Dette grepet brukes for å presentere de forskjellige karakterene i tillegg til å skape kjennskap og nærhet til Brage. En effekt av disse pausene er en følelse av at handlingen går sakte framover.

Dette endres senere i boken. Da parasitten begynner å smitte folk i Norge blir det en panisk stemning blant karakterene. Dette kan også leseren føle gjennom hvordan handlingen går fremover. Både ellipsene og pausene avtar. Handlingen går hurtig fremover og stopper bare opp av og til for å beskrive action og voldsepisoder. Store deler av boken blir dominert av referat og scene.

5.7 Spenningsoppbygging

Fortellingen er jevnt over fortalt i kronologisk rekkefølge, men avvik fra kronologien forekommer, og da helst som frampek om at en katastrofe er på vei. Det er noen få anakronier hvor fortelleren avviker fra den kronologiske framstillingen. Den første anakronien kommer i form av en prolepse på side 5: «Det er rart med disse små tingene. Du aner ikke hvor stor pris du setter på dem, før det er for sent. Jeg vet hva jeg snakker om. Først nå som alt er borte, savner jeg det.» Dette er de tre første linjene i romanen. Her avviker historienivået med fortellernivået. Fortelleren presenterer noe som allerede har skjedd, men som ikke er fortalt enda. Ved å presentere det slik får leseren en anelse av at noe fælt kommer til å skje. Dette er en god start som fanger leseren fra første linje og som bygger opp spenning – *suspense*.

Videre er bruken av pronomenet «du» er et interessant valg. Det kan brukes som et generelt «du» som henvender seg til alle sammen, men det kan også tolkes som et direkte «du» som henvender seg til leseren. Det skaper suspense ved at fortelleren henvender seg direkte til leseren og antyder en katastrofe før vi blir presentert for den.

Det er et interessant valg å ha små stikk hvor fortellerstemmen endres fra preteritum til presens. Det skaper et inntrykk av at fortelleren går ut av handlingsforløpet og taler direkte til leseren. «Jeg vet hva jeg snakker om. Først nå som alt er borte, savner jeg det.» Fortelleren har allerede opplevd krisen og mistet alt. Bruken av en slik prolepse forteller at noe katastrofalt allerede har skjedd, og får leseren til å lese videre for å få svar på hva det var som skjedde. En lignende endring i fortellerstemmen skjer på side 35. «Jeg begynte å få en snikende følelse av at legene ikke ville greie å finne opp riktig medisin i tide. Denne gangen fikk jeg rett.» Disse små hintene om at noe har skjedd er et grep som virker veldig godt. Det

skaper en pirrende forventning og nysgjerrighet etter å finne ut hva som har skjedd. Starten av boken og oppbyggingen til denne hendelsen virker godt og er med på å skape spenning i romanen.

På den andre siden er det alt for få slike avvik til at de utmerker seg i noe særlig grad. Starten av romanen er spennende oppbygd av noen anakronier og endring i fokalisering, men hyppigheten av disse avvikene avtar senere i boken. Fortellingen blir framstilt hovedsakelig gjennom referat og scener, kronologisk og internt fokusert. Historienivå og fortellernivå er lik i store deler av romanen. Dette er et tegn på at kompleksiteten til språket ikke er veldig avansert.

Det forekommer et par pauser gjennom romanen i form av beskrivelser av tanker og handlinger som skjer. I narratologien er pauser et begrep som beskriver tid i skjønnlitteratur. Under pauser kan fortellingen gå i det uendelige, mens historien står stille. Aaslestad skiller «mellom beskrivelser hvor historiens tid stopper helt opp, og beskrivelser som utgår fra en aktiv persepsjon og følgelig har elementer av noe scenisk i seg» (2013, s. 60) I romanen forekommer noen pauser i form av beskrivelser av omgivelsene og tankene til Brage. Vi finner eksempler på hvor tiden stopper helt opp, i tillegg til sceniske persepsjoner. Disse pausene blir ofte brukt til å skape språklige bilder av vold og gørr, og har trolig som mål å sjokkere eller skremme leseren, samtidig som de bygger opp spenning.

I hendene hadde hun den digre samekniven som mannen hennes hadde gått med i beltet tidligere på dagen. Det glinset rødt, som om solnedgangen hadde smittet farge over på eggen. Dama var likblek i ansiktet, men da hun fikk øye på fatter'n og Marte, var det alt annet enn en treg dauding som satte etter dem. (Mostue, 2014, s 63)

Pausene er ofte dirkete beskrivelser av personer og/eller hendelser uten en dypere mening bak. Det ligger ikke mye rom for å tolke handlingen selv.

Men blikket hennes var like dødt, og nå kunne jeg tydelig se at ikke bare blusen hennes var gjennomtrukket av gammelt blod, men også hendene. Fingerneglene var brukne, noen av dem revet ut, og hender og armer var dekket av små og store sår. ... som styrt av en kraft utenfor henne selv begynte hun å gå mot lyden og lot seg ikke hindre av skrapet som lå i veien. Hun bare klatret rett over det, selv om jeg med gru så at en spiker trådte seg tvers gjennom hånda hennes. (Mostue, 2014, s. 183)

Et annet virkemiddel som brukes for å skape spenning er actionscener:

De første falt som om de var figurer i et spill, men nå hadde de gjenværende snudd seg og lokalisert meg. ...det smalt fra hagla, tre ganger, så var den tom igjen. Den siste forrykte, en middelaldrende mann med fråde ned over haka, kom løpende mot meg. Jeg skrek og slo han med kolben i panikk. Noe i ansiktet hans brakk, men han bare

stoppet et lite øyeblikk før han fortsatte. ...blodet fløt på asfalten rundt meg. (Mostue, 2014, s. 190)

Blod og gjør blir brukt for å fenge leseren, og kapitlene blir etter hvert bygd opp med en lik struktur av actionscener. Disse scenene forekommer ofte og de er stadig overdrevet og i overkant brutale. Den konstante bruken av vold og frykt er ment for å skape spenning, men fører, etter hvert, til en viss likegyldighet hos leseren. Handlingen blir noe lineær og til dels monoton når den hele tiden drives av action eller referat. Det skaper en følelse av at jeg vet hva jeg kan forvente av det som kommer på neste side. Oppskriften er lik hele veien: karakterene møter et hinder, så blir det mye action og vold, før det til slutt ender med at heltene kommer seg unna. Deretter repeteres det.

The narrative structure of these books is apt to be fairly elementary; within the general framework of problem/journey/danger-overcome, the action is likely to consist of a series of episodes, sometimes quite repetitive, punctuated by suspenseful climaxes, that eventually lead to a decisive confrontation. (Appleyard, 1991, s. 61)

Appleyards beskrivelse av hva som kjennetegner handlingen i ungdomsbøker er i stor grad gjeldene for *I morgen er alt mørkt*. Romanen til Mostue er bygd opp med denne strukturen hvor et problem fører til en reise, men helten overkommer problemet til slutt. Som nevnt ovenfor, består boken av flere spenningsfulle konfrontasjoner i form av actionscener, men hvor den gjentakende bruken av disse scenene gjør handlingen monoton, noe som skaper en apatisk følelse hos leseren.

Det ligger ingen dypere mening eller ambiguitet i språket. Alt blir beskrevet rett frem: «Først skjedde dette, så skjedde det, så til slutt dette». Språket er hverdagslig, enkelt og automatisert, og fører dermed ikke til underliggjøring⁵ hos leseren.

De få anakroniene som brukes er ikke nok til å skape en dynamikk i handlingen, og beskrivelsene er ofte for direkte og uten form. Leseren gis få valg til å skape en egen verden, det er med andre ord få tomrom i teksten. Iser forklarer at det den beste fortellingen er den som åpner et tolkningsrom som leseren kan gå inn i (Iser, 1980). Dette er ikke tilfellet i *I morgen er alt mørkt*: Handlingen blir framstilt direkte og kronologisk med en veldig tydelig og dominerende implisert leser.

⁵ Begrepet er hentet fra Viktor B. Sjklovskij. (Kittang, A., Linneberg, A., Melberg, A. & Skei, H., 1991, s. 16)

5.8 Karakterer og utvikling.

Nikolajeva (1998) beskriver karakterer i skjønnlitteratur som *platta* og *runde*. Den platta (flate) karakteren er endimensjonal. Den er ikke fullt utviklet i teksten og har ofte bare én egenskap, for eksempel enten god *eller* ond, ikke en blanding av begge. Noen ganger har de ingen egenskaper, men er helt tomme – de bare er der. Handlingen til endimensjonale karakterer er ofte lett å forutse, du vet alltid hvor du har dem. I motsetning er en rund karakter flerdimensjonal – den har flere ulike egenskaper. Disse karakterene har ofte en blanding av positive og negative sider og er som regel fullt utviklete mennesker i teksten. Vi blir kjent med dem underveis, men de endrer seg stadig. Dermed kan vi aldri forstå dem helt, de vil være uforutsigbare og under utvikling.

Som nevnt innledningsvis er fortellerstemmen lagt til Brage, og dermed ligger fokaliseringen hos ham. Brage er en 14 år gammel gutt som beskriver seg selv som normal og gjennomsnittlig i starten av boken. Han har flere venner som han på fritiden spiller fotball med og han er forelsket i naboenta, Frida. I begynnelsen er han en litt forsiktig, usikker og uskyldig gutt, som mangler selvtillit på grunn av et arr han fikk i ansiktet som barn. Etter hvert som handlingen utvikler seg skjer det en endring i Brage.

Brage er en rund karakter som kontinuerlig utvikler seg gjennom romanen.

Det tydeligste eksemplet på endringen og utvikling skjer på side 96:

- Pappa..., fikk jeg sagt, før jeg gikk øye på ansiktet hans. Han var likblek, øynene hans var blodskutte, og munnen forvrengt av raseri. – nei, hvasket jeg og rygget bakover. Så begynte tiden å gå langsommere. Det var rart, som om en guddom hadde vridd på en knapp. Tankene suste gjennom hodet mitt og var borte nesten før de kom, men jeg fikk dem med meg, alle sammen: jeg vurderte om det kunne hjelpe å snakke ham til fornuft, men slo det fra meg. Jeg så for meg fatten'n da jeg var liten og han løftet meg opp og satte meg på skuldrene sine på vei gjennom skogen, jeg husket fisketurene han måtte overtale meg med godteri for å bli med på, jeg husket fotballkampene hvor han hadde vært på – livet mitt sammen med ham ble spilt foran øynene mine, og brått så jeg for meg naboen som kom gjennom hekken. Idet fatter'n snerret og kastet seg mot meg, trakk jeg av.

Skuddet runget som en dommedagsklokke i gangen vår. (Mostue, 2014, s. 96)

Dette utdraget illustrerer et avgjørende vendepunkt i Brages liv. I løpet av ett sekund har verden endret seg, og Brage blir «voksen». Livet som passerer i revy kan vise til at en del av Brage dør sammen med faren (Torgrim). Forholdet de har hatt, og beskyttelsen som faren har sørget for, forsvinner sammen med alle forestillinger om barndom, lek og moro. Moren til

Brage er på jobb på sykehuset og ikke sammen med ham, noe som gjør at Brage trer inn i den typiske helterollen for ungdomslitteratur - alene. Samtidig kan vi se tydelige trekk fra dystopisjangeren ved at tilværelsen aldri kommer til å bli den samme igjen. Fra nå av må han ta egne avgjørelser, og er ansvarlig for egne handlinger. Karakteren Torgrim virker her som en katalysator for handlingen videre. Torgrim har ikke en sentral posisjon i romanen, men han står som et symbol for vendepunktet hos Brage. I tillegg brukes Torgrim for noen tilbakeblikk hos Brage. Blant annet tenker Brage tilbake til da faren lærte ham å fiske, noe som fører til at Brage klarer å skaffe mat til gruppen. De gangene Brage tenker tilbake på faren, brukes dette som en kontrast på hvordan livet var før og hvordan det er nå – hvor mye enklere det var da han var liten, kontra de vanskelige valgene han møter nå. Slik blir Torgrim brukt som et symbol på overgangen fra barn til voksen.

5.8.1 Monsteret Brage

Brage gjennomgår en indre reise som gjør ham usikker på sin egen godhet. Han blir tvunget til å ta valg som får han til å tvile på hvem han er og hva han står for. Dette blir illustrert gjennom en fremtredende metafor: «monsteret»

Vi fikk selvsagt panikk og begynte å løpe da det digre, svarte uhyret dukket opp. Jaktinstinktet til bikkja ble tent med det samme. Jeg kan fremdeles huske stanken fra gapet dens like før hundekjeften lukket seg om hodet mitt, smerten da det høyre kinnet ble flerret opp, skrikene fra de voksne, turen i ambulansen, og mamma som satt ved sykesengen og gråt og gråt. Arret lyser fremdeles opp i ansiktet mitt, som en rosa mark like under huden. (Moestue, 2014, s. 7)

«Uhyret» eller «monstret» er en metafor som blir brukt mye gjennom romanen, og det kan tolkes til å ha en viktig betydning som stadig endrer seg. Monsteret er brukt som en allegori på frykt og angst både i form av de forrykte, men også en indre endring i Brage.

Første gang monsteret nevnes er i utdraget ovenfor. Her er det i form av et stort, svart beist som fysisk angriper Brage. Som et resultat av angrepet får Brage et stort arr i ansiktet, dette blir en sentral del av hvem Brage er. I flere situasjoner er Brage usikker og utrygg på seg selv på grunn av arret han har.

Det var nå jeg skulle ha kysset henne (Frida) ...men brått så jeg meg selv utenfra, med det stygge arret ned over kinnet. Monsteret Brage. Morderen. Bare å komme nær henne ville gjøre henne skitten. Dessuten hadde hun helt sikkert dyttet meg bort, kanskje ropt på hjelp, og jeg ville blitt stående igjen som utstøtt og forhatt, latterliggjort og skamfull. (Moestue, 2014, s. 171)

I dette utdraget har monsteret endret betydning fra å være en påvirkning utenfra til å bli en innvendig følelse. Arret og monsteret blir brukt som et symbol på frykt, angst og usikkerhet

gjennom hele romanen, noe som stadig endrer form og betydning. Det blir en allegori på frykt og angst, og som stadig endrer seg underveis i romanen. Arret i ansiktet til Brage er et gjennomgående symbol for hans usikkerhet og selvoppfatning. Det er en fysisk manifestasjon av dårlig selvtillit og ungdommens usikkerhet. Tankene og problemene Brage møter kan på mange måter føles relevant og familiært. Ungdomsperioden som uttrykkes gjennom Brage tar opp refleksjoner som er vanlig i tenårene: kompliserte kjærlighetsforhold, søk etter en identitet, og en indre utvikling er noe alle gjennomgår og føler på.

Ansvar som lander på Brage og valgene han tar, fører til at han blir en leder i gruppen. De fleste respekterer ham som leder, mens noen prøver å undergrave hans beslutninger. Dette fører til at gruppen splittes. Den ene siden består blant annet av Brage, Oliver, Bendik som blir de «gode» i romanen. På den andre siden har du Ole-Jacob, konen hans, Marit, og Ed. De motstrider alle forslag og ideer som blir tatt opp, og blir dermed de «onde». Sivert blir slitt mellom gruppene: på den ene siden har du kompisene, mens på den andre siden har du familien. Denne splittelsen er et interessant tema som blir drøftet for lite. Her ligger det rom for å utforske et interessant psykologisk terreng, men det blir ikke vektlagt i særlig stor grad i romanen.

Mellom de to gruppene har du Linda og Frida som på mange måter blir nøytrale. De viser ikke en definitiv tilhørighet til noen av gruppene. Det kan se ut som om Frida ønsker å være mer delaktig med Brage og gruppen hans, men samtidig blir hun manipulert av Ed som lover henne beskyttelse mot seksuelle tjenester.

Til tross for splittelsen har Brage en bestemt selvtillit i avgjørelsene, noe han manglet i begynnelsen av boken. På den andre siden har han fortsatt dårlig selvtillit når det kommer til Frida.

På toppen av alt dette lyste arret mot meg... Det var umulig at det var meg slengkysset hadde vært ment for. Monsteret Brage hadde ikke draget på noen, om jeg så hadde vært den siste gutten igjen på jorda. (Mostue, 2014, s. 157)

Frida er åpenlyst forelsket i Brage, noe han ikke klarer å innse uansett hvor mange hint han mottar. Han klarer ikke å tenke at noen kan elske en person som ser ut slik han gjør. Brages tolkninger av de andre karakterene, spesielt Frida, er stadig feil. Dette merker vi som lesere gjennom måten Frida snakker til Brage, men som Brage ikke skjønner selv. Det kan tenkes at denne misforståelsen mellom Frida og Brage kan ses på som en ungdommelig usikkerhet som ender opp med sjalusi og misunnelse. Brage oppdager at Ed og Frida har samleie, noe som bygger opp under forestillingen om at han selv ikke er god nok. Frida er en flat karakter som

ikke endrer seg underveis, men som er et uttrykk for begjær. Karakteren brukes hovedsakelig for å illustrere overgangen fra barn til voksen med å skape en seksuell lyst hos Brage, altså enda et skritt mot voksenlivet.

Ed fungerer på mange måter som antagonisten i romanen. Fra starten av boken er han alltid et irritasjonsmoment hos Brage, og han prøver alltid å motvirke alle valgene til Brage. Mot slutten av romanen viser det seg at Ed voldtok Frida, dette utløser en kraftig reaksjon hos Brage hvor han planlegger å ta livet til Ed, men mislykkes. I første bok vil jeg påstå at Ed er en flat karakter som har til hensikt å være en kontrast: Godt mot ondt. I påfølgende del av serien kan det argumenteres for at karakteren Ed endrer seg, men i første del av trilogien er han ikke skildret med noen sympatiske trekk.

Ole-Jacob kan forstås som den voksenpersonen som prøver å sette en stoppe for ungdommen (jf. Sjangertrekk ved dystopier). Han er den som leder den motstridende gruppen, og er roten til flere konflikter i leiren. Ole-Jacob som prøver å ta fra Brage makt ved å stille seg i opposisjon til Brages lederstilling, og som voksenperson har han en større autoritet. Bendik støtter Brage, men når han blir skadet prøver Ole-Jacob å ta rollen som leder. Noe som går igjen i denne trilogien er at mannlige voksenpersoner alltid skal prøve å være dominerende og ta lederrollen. Det er flere eksempler som viser hvordan mennene alltid trenger å markere seg, noe som tilslutt nærmest blir barnslig. Kjønnsmønsteret er i stor grad endimensjonalt og gammeldags: Mennene skal styre og lede, mens kvinner viser omsorg og hører etter. Kvinnen skal være husmor og oppfostre barn mens mannen bestemmer. Frida som lar seg utnytte av Ed er et eksempel på den svake kvinnerollen i romanen. Marlen motstrider dette mønsteret, men dette vil jeg ikke gå nærmere inn på i denne teksten, siden oppgaven min handler om *Brages historie*.

Linda, moren til Frida, er også et eksempel på en svak kvinnerolle. Hun har ingen formening eller stemme i gruppen, og velger ikke en side i striden. I tillegg blir hun på mange måter uttrykket for menneskelighet og forfengelighet. Hun prøver å bevare hygiene og utseende midt oppi det hele og understreker at det er viktig å bevare det som skiller oss fra dyr. Hun kan oppfattes som naiv, men prøver å holde motet oppe. I *Marlens historie* blir Linda et uttrykk for sjalusi da hun antar at mannen, Sture, har forhold til andre kvinner. Her igjen velger hun ikke å sloss for egne meninger, men har godtatt at mannen hennes har forlatt henne. Linda er også en flat karakter.

Som nevnt tidligere blir handlingen fokalisert fra Brage, men underveis forekommer det referat som gjør det mulig å tolke de andre karakterene i noen grad. Brages oppfatning og leserens oppfatning er ikke alltid parallell. Brages syn på folkene rundt seg blir påvirket av hans eget selvbilde, noe som alltid kan trekkes tilbake til arret han fikk som barn.

Som vist gjennom utdragene blir historien internt fokalisert gjennom Brages synsvinkel. Andre personstemmer kommer frem gjennom referat og dialoger, men det er ikke nok til å komme under huden på noen. Som nevnt innledningsvis er de aller fleste karakterene flate, hvor vi som lesere ikke lærer dem å kjenne. Personligheten til samtlige karakterer, bortsett fra Brage, blir overflatisk, noe som gjør det vanskelig å skape noen form for troverdighet. Brage er den eneste flerdimensjonale karakteren, mens de andre karakterene bare har én rolle eller hensikt i romanen. Dette fører til at de voldsomme skrekkscenene mister mye av effekten sin siden leseren ikke har et forhold til karakterene som blir drept eller skadet. Når vi ikke kjenner karakterene virker de fremmed for leseren, og dermed klarer ikke scenene å skape emosjoner.

5.9 Tematikk og samfunnskritikk

Romanen skildrer flere tema som er relevant for ungdom og perioden de lever i. Blant annet omtaler den identitet og søket etter mening og tilhørighet. *Brages historie* starter med å beskrive Brage som en normal gutt, men som sliter med dårlig selvtillit og har et negativt syn på eget utseende. Som et resultat av dette opplever vi en indre refleksjon rundt hvem han er og hvordan andre oppfatter ham. Som en forlengelse av dette kommer temaet om kjærlighet inn: Brage er forelsket i Frida, men han tenker at han ikke er «god» nok for henne.

Ungdomstiden er preget av forelskelser og kjærlighetssorg, noe som blir speilet i romanen. Slik tar romanen opp problemer som usikkerhet, sårbarhet og tvil, som er kjente følelser for ungdommen. Metaforen rundt monstret blir et symbol på dette.

Tema som å miste familie og venner kan også sees i romanen. Venner og familie til Brage blir drept eller omkommer, noe som fører til at han blir alene og må finne veien på egenhånd. I tillegg beskriver romanen en iboende angst og frykt for livet og døden. Sykdom, virus og parasitter er noe vi kjenner fra før. Da denne romanen ble utgitt var ebola-epidemien på sitt verste, og folk fryktet smitten hele tiden. Nyhetssidene var fulle av bilder og artikler om omfanget og alvoret av epidemien. En kollektiv frykt lå rundt verden, alle var redd for å bli

smittet. I dag er nyhetsbildet endret litt, men omhandler fortsatt frykt. Terror, vold og krig er stadig å se i overskrifter på nyhetssidene.

Romanen beskriver også eksistensielle spørsmål om det er riktig å ta et liv. Karakterene i romanen kjemper hele tiden for å overleve og står overfor situasjonen hvor de er nødt til å drepe forrykte. Samtidig reflekterer de over om det er rett, de forrykte var jo tross alt mennesker en gang. Slik omtaler romanen hva mennesker er i stand til i nødssituasjoner og hvilke valg de tar for å overleve.

Samfunnskritikk er et vanlig tema i dystopisk litteratur. I denne romanen oppstår alt på grunn av en atomkraftulykke. Verden går under som en følge av en menneskeskapt parasitt, vi er selv ansvarlige for egne handlinger. Den globale oppvarmingen er et viktig og omtalt tema i dag: forurensning og forsøpling ødelegger planeten, men hva må til for at vi åpner øynene? Romanen viser et fiktivt skrekksenario som et resultat av en kjernekraftulykke og radioaktivt utslipp.

I tillegg er det en form for arroganse i måten den vestlige verden omtaler smitten i romanen. Dette kan vi kjenne igjen fra virkeligheten hvor katastrofer og nød bare er noe vi leser om på nyhetene. Vi i Norge er rike, friske og udødelige. Nyhetskanalene viser et bilde av en gutt i ruiner med overskriften: «Katastrofen i Aleppo: *-Hvem skal begrave mine barn når de har drept oss alle?*» (Steinar Solås Suvatne, 2016). Like under er det en reportasje som omtaler de ti beste kjolene i 2016. Innledningen og avslutningen uttrykker verdiene våre: «Det er rart med disse små tingene. Du aner ikke hvor stor pris du setter på dem, før det er for sent.» (side 5). Starten og slutten av romanen prøver å sette samfunnets verdier i perspektiv og viser til at vi tar «ting» forgitt.

Som en avsluttende kommentar til kapittelet vil jeg vise til et intervju av Bill Gates. Dette intervjuet fikk meg til å tenke på romanen. Gates mente at den største trusselen for menneskeheten i vår livstid var sykdom eller epidemier. Han henviste til hvordan Spanskesyken tok livet av utenkelige mange folk, og hvor vi ikke hadde medisiner for å motvirke eller stoppe det. Samtidig bruker vi utallige penger på opprustning og militær trening hvert år, økonomisk støtte til medisinsk forskning er bare en brøkdel av andel penger som går til våpen. (Caroline Zielinski, 2015) Ebola-epidemien ga oss et lite innblikk i hvordan en slik sykdom tar livet av alle, og hvor vi ikke var forberedt eller i stand til å stoppe spredningen. Som menneskehet er vi sårbare til slike sykdomsutbrudd og dette blir understreket i Mostues roman. Boken gir på mange måter uttrykk for at vi må stå sammen som

rase for å leve videre på jorden. Hvis vi ikke reduserer forurensing, eller jobber mot bedre vaksiner, eller slutter å drepe hverandre vil vi ikke ha en framtid, da vil morgendagen være mørk.

6.0 Resepsjon av romanen del 2: elevrespons: analyse og drøfting

Som presentert i metodekapittelet samlet jeg inn datamaterialet i en niendeklasse. Materialet består av elleve leserlogger som elevene skrev ut fra deres resepsjon om *I morgen er alt mørkt*. Gruppen bestod av 15 elever som valgte å bli med på prosjektet mitt, hvor elleve av dem lot meg bruke loggene i denne masteroppgaven. De fleste elevene hadde allerede lest bok nummer 1 og 2 i trilogien før jeg introduserte oppgaven min, mens fem elever leste romanen på min oppfordring. Tredje bok i trilogien var ikke utgitt da denne oppgaven ble gitt, dermed visste ingen av elevene slutten på hele serien.

I analysen av loggene vil jeg bruke Appleyards (1991) stadier for leseutvikling for å drøfte funnene, samt prøve å plassere elevene i de forskjellige stadiene. Som nevnt i teorikapittelet (s. 4) omtaler Appleyard fem stadier som beskriver leseutvikling hos barn og ungdom. To av disse stadiene er leseren som helt og heltinne, og den tenkende leseren. I dette kapitelet vil jeg analysere tre leserlogger og drøfte hvilket stadium eller stadier de befinner seg i. Før jeg analyserer loggene vil jeg presentere et overordnet sammendrag av alle loggene for å vise til en generell oppfatning blant elevgruppen. I tillegg vil jeg sammenligne elevenes resepsjon opp mot anmeldelsene i kapittel 3 for å drøfte likheter og kontraster mellom dem. Jeg vil også henvise til analysen fra forrige kapittel og bruke det i drøftingen av loggene.

Hovedelementer for drøftingen vil være karaktersammensettingen i romanen, hvordan handlingen blir presentert, samt hvordan spenningen blir bygget opp. Jeg velger å ta med utdrag fra noen logger eller logger i sin helhet for å illustrere og vise til elevens resepsjon.

Som presentert i metodekapittelet (s. 15) bestod loggoppgaven av at elevene skulle skrive og begrunne deres respons på romanen: altså hva de mente og hvorfor de mente det: «Skriv en tekst der du beskriver ditt inntrykk av/tanker om romanen *I morgen er alt mørkt*». Oppgaven ble gitt på slutten av en undervisningsøkt og elevene fikk litt over en uke på å skrive loggen.

Av de elleve loggene som jeg samlet inn var åtte av dem generelt positive til romanen. For å omtale alle disse loggene som helhet velger jeg å kalle dem for gruppe «A». De resterende tre loggene var generelt negative til romanen, denne gruppen velger jeg å kalle «B». På denne måten kan jeg diskutere likheter og ulikheter både i- og mellom gruppene. Alle loggene ligger som vedlegg og er nummerert fra 1 til 11. For å gjøre analysen mer oversiktlig har jeg

valgt å gi elevene fiktive navn. Alle navnene som brukes i denne teksten er pseudonym, elevene er fullstendig anonymiserte.

Oppgaven ble gitt høsten 2016

6.1 Gruppe A.

Denne gruppen utgjør de elevene som var positive til romanen. Alle elevene i denne gruppen skrev at romanen var troverdig i form av oppbyggingen av karakterene, handlingen eller begge. I tillegg mente de at handlingen i romanen var underholdende og spennende, samtidig som de skrev at de kunne relatere seg til karakterene. De samme argumentasjonene finner jeg i bedømmelsen til Uprisen. Både elevene og ungdommene i Uprisen beskriver at de kan relatere seg til karakterene. I tillegg mener de at romanen er spennende og troverdig fra begynnelsen til slutten. Det eneste trekket som noen elever så på som negativt, var slutten på *Brages historie*. Fire av loggene som nevnte slutten mente at den var rar, eller at de ble irritert over å lese den. Dette går også igjen i noen av anmeldelsene til U-prisen. Elevene ønsker en mer konkret avslutning hvor de får svar på spørsmålene som oppstår. På den andre siden mente to av elevene at slutten var spennende og at den skapte en interesse for neste del i trilogien. Den generelle oppfatningen av slutten på romanen er todelt, også blant kritikerne (omtalt på side 26): Noen mener at den skaper en interesse for neste del, mens andre mener den er i overkant brå og brutal.

Elevene i gruppe A mener også at romanen er spennende og de forklarer hvordan spenningen ble lagt opp og hvordan handlingen går fram. De mener at action og grøssende handlinger var positive trekk som fikk dem til å lese videre. Som nevnt i min analyse, er romanen preget av mye action og skrekk som har til formål å skape spenning, og dette trekker elevene fram som en positiv side ved romanen. I tillegg mener de at det hurtige handlingsforløpet også bygger opp spenningen og fungerer bra.

Det som hovedsakelig gikk igjen i responsen fra gruppe A var at elevene kunne relatere seg til karakterene. De skrev blant annet at de selv ville ha tatt de valgene som ble gjort. Disse beskrivelsene går også igjen i responsen fra juryen til Uprisen i kapittel fire.

Det finnes noen likhetstrekk mellom loggene og Appleyards beskrivelse av leseren som helt og heltinne. Appleyard forklarer at leseren leter etter sterke trekk, tanker eller handlinger hos hovedpersonen som ligner ens egen og som kan være et eksempel på hvordan en selv ville ha

handlet i lignende situasjoner. «a main reward of reading fictional stories at this age is to satisfy the need to imagine oneself as the central figure who by competence and initiative can solve the problems of a disordered world.» (1991, s. 59) Samtidig er det eksempler som viser til det andre stadiet i Appleyards forskning: flere av elevene forklarer at de følte seg som en del av historien. Dette er en vanlig beskrivelse som går igjen blant lesere som befinner seg innenfor den tenkende leseren. Dermed kan vi se at elevene befinner seg et sted mellom stadiene, og at det er en glidende overgang mellom dem.

Leseren er ofte enig i valg som karakteren tar og trekker ubevisste likheter til eget liv. Dette kan også sees i flere av loggene, hvor elevene skriver at de kunne se seg selv i Brage. I tillegg sa de seg enige i valgene han tok, og mente at han var en sterk og troverdig protagonist. De fleste elevene ble også påvirket av antagonisten, Ed, og lot seg irritere av handlingene hans. Elevene som skrev disse loggene beskrev at de følte seg som en del av fortellingen. Dette er i stor grad målet med ungdomslitteratur – at leseren skal finne en form for identifikasjon eller at romanen er relevant framstilt (Slettan 2014). I tillegg omtaler Appleyard dette som en egenskap for den tenkende leseren «they explicitly mention the experience of involvement with the book and identification with the character.» (1991, s. 100). Loggene viser eksempler både på leseren som helt og heltinne, samt den tenkende leseren, noe som kan tyde på at elevene befinner seg et sted mellom Appleyards stadier.

6.2 Gruppe B.

Det som skiller gruppe A og B er blant annet at elevene i gruppe B mener at karakterene ikke er troverdige. Alle elevene i gruppe B skriver at «karakterene ikke har personlighet», de er med andre ord endimensjonale. Med unntak av Brage kommer vi ikke under huden på noen av karakterene. Anmeldelsen til Arguimbau i kapittel 3, beskriver karakterene i romanen på et lignende vis: han skriver at karakterene bare brukes som marionetter for å illustrere hvor lett det menneskelige forsvinner i en katastrofe. Videre legger han til at karakterene blir så sort-hvite at det føles ubetydelig hvem som overlever eller ikke. Elevene er inne på det samme i loggene hvor de mener at «nesten ingen av karakterene hadde en bemerkelsesverdig personlighet» (logg 4), karakterene blir hovedsakelig brukt for å illustrere en kontrast eller en stereotypi, de har ingen andre fremtredende egenskaper. Elevene i denne gruppen klarer ikke relatere seg til karakterene fordi de mener at egenskapene ved dem ikke føles realistisk. Dette

fører til at det blir vanskelig å skape et forhold eller knytte emosjoner til dem. Det er mangelen på en tilknytning til karakterene som fører til fraværet av troverdighet.

I tillegg mente de at handlingen i romanen virket repetitiv og delvis kjedelig hvor de begrunner forklaringen med at oppbyggingen var gjennomskuelig, og til dels monoton da den samme strukturen gjentas gjennom romanen. Den gjennomgående bruken av samme situasjoner ble etter hvert gjenkjennelig, dette beskrev elevene som et dårlig trekk ved romanen. Appleyard (1991, s. 106) sier at ungdom på det tenkende stadiet vanligvis ikke kritiserer handling og narrativ struktur, såfremt romanen ikke minner om den typen litteratur de leste i en yngre alder. Elevene i denne gruppen peker på flere strukturelle mangler i romanen som kan være et tegn på at romanen ikke oppfyller lesernes krav om kompleksitet. Noen anmeldelser i kapittel fire (s. 25) deler stort sett samme oppfatning av romanen: fokuset på de brutale handlingene går på bekostning av karakterene og handlingen, og fører til et negativt inntrykk av boken som helhet. Det finnes noen tegn på at elevene i gruppe B befinner seg i stadiet: den tenkende leseren.

It is as though involvement and identification somehow need to be explained and justified... The adolescent turns to realism of the book as the criterion of its acceptability. ... The adolescent has become what the juvenile was not, an observer and evaluator of self and others, so it is an easy step from involvement in the story to reflection about it (Appleyard, 1991, s. 100)

Elevene i denne gruppen har en mer analytisk tilnærming til romanen, de stiller spørsmål til handlingen og karakterene, og kommer fram til at ingen av delene er troverdig. Elevene mener at strukturen og oppbyggingen av handlingen er gjentakende, samtidig som karakterene er flate og endimensjonale.

6.3 Analyse av logger

6.3.1 Logg 6 – Morten.

«Boken hadde en spennende og grøssende historier fordi den hadde mange ekle og fryktelige hendelser med mord å dreping.» Her henviser Morten til konkrete trekk ved romanen som er ment for å skape spenning: Handlingen og spenningen i romanen blir i stor grad drevet framover av slike «grøssende historier». Som nevnt i forrige kapittel har disse typer beskrivelser en sentral del i romanen og er brukt gjennomgående for å skape en følelse av spenning og frykt hos leseren. Morten klarer å identifisere hva som får romanen til å gå

fremover og beskriver det tydelig. I tillegg visere han til sjangerblandingen som er tilstede i romanen og reflekterer rundt hva som driver historien framover.

Morten peker også på actionscenene hvor «ekle og fryktelige hendelser med mord å dreping» er et vanlig virkemiddel. Appleyard (1991) skriver at typisk for litteratur i Leseren som helt og heltinne er at den narrative strukturen er relativt elementær: Det generelle rammeverket består av et problem, etterfulgt av en reise som til slutt fører til at problemet blir løst. «... The action is likely to consist of a series of episodes, sometimes quite repetitive, punctuated by suspenseful climaxes, that eventually lead to a decisive confrontation». (Appleyard, 1991, s.61) Som diskutert i kapittel 4 er gjentakende actionscener typisk for romanen, Morten trekker fram disse scenene som et positivt trekk, mens hos en mer erfaren leser vil de gjentatte beskrivelsene av vold virke simpel (Appleyard, 1991, s. 61) og føre til en likegyldig følelse.

Videre sier Morten at:

Når jeg leste boken følte jeg nesten at jeg selv var der og tok alle de valgene Brage gjorde. Brage er hovedpersonen i teksten, han er en modig gutt og jeg selv synes han gjorde de riktige valgene.

Morten gjenkjenner seg i valgene som Brage tar i romanen og beskriver en følelse av å delta i historien. Appleyard (1991) beskriver dette som et av de mest sentrale trekkene ved den tenkende leseren: «they explicitly mention the experience of involvement with the book and identification with the character» (s. 100). I tillegg har Morten gjort en vurdering av karakteren Brage i form av å reflektere over valgene som karakteren tar. I forlengelsen av dette har Morten kommet til en beslutning hvor han er enig med Brage: «jeg selv synes han gjorde de riktige valgene». Han diskuterer karakterene og hans reaksjoner på valgene deres som om de var ekte mennesker (Appleyard, 1991, s. 111). Dette viser at samtidig som Morten lever seg inn i romanen, kan han også se karakterene på en objektiv måte og drøfte om valgene er realistiske ut fra Mortens ståsted. Disse observasjonene kan ses i sammenheng med Appleyards beskrivelser av den tenkende leseren. Videre kan det også trekkes linjer til hva Slettan (2014) mener er en viktig grunntanke ved ungdomslitteraturen, nemlig at leseren føler en identifikasjon med karakterene. Romanen formidler en karakter som leseren skal ha mulighet til å relatere seg til, dette bekrefter Morten at boken har klart.

En hendelse fra boken som jeg godt husker var når Brage måtte skyte sin egen far. Det var en hendelse som var både emosjonell og fryktelig, men Brage gjorde det rette. Slike hendelser er med på å bygge opp historien og lager en spenningsfull utvikling av boken. Dette fikk meg til å fortsette å lese.

Her identifiserer Morten det tydeligste vendepunktet i romanen og beskriver hvordan det setter en stemning for resten av romanen. Som nevnt i forrige kapittel er dette en veldig sentral del av romanen som viser til Brages utvikling. Denne hendelsen fører til at Brage blir alene, noe som også er et typisk trekk ved ungdomslitteratur (Nikolajeva, 1998, s. 82). Hennig sier at leser som helt eller heltinne ikke nødvendigvis bare er interessert i innholdet i romanen. Stemningen som boken gir er også et viktig aspekt på dette nivået (2010. s. 55). Hendelsen som Morten nevner her setter en dyster stemning for resten av romanen og flere analepser viser tilbake til dette øyeblikket. Situasjonen som han nevner viser til hvordan sjokkerende referat av handling brukes for å skape spenning og beskriver hvordan store deler av romanen er oppbygd. I tillegg sier Appleyard (1991, s. 101) at et vanlig kvalitetstrekk som ungdom trekker fram, er romans evne til å skape emosjoner hos leseren. Morten viser altså til en veldig sentral hendelse i romanen. Deretter forklarer han hva hendelsen gjør med ham som leser, altså at den skaper en emosjonell reaksjon. Mortens affektive reaksjon viser også til skrekksjangeren hvor et av målene nettopp er å få en reaksjon ut av leseren. Til slutt har Morten et objektivt syn på romanen og peker på den narrative oppbyggingen: Han forklarer hvordan denne, og lignende situasjoner, brukes for å «lage en spenningsfull utvikling av boken.» Morten viser at han både er i stand til å sette ord på hvordan boken påvirker han som leser, i tillegg til at han har en metaspråklig bevissthet til romanens oppbygging og struktur. Morten viser god tekstforståelse i dette utdraget, samtidig som han blir et eksempel på at romanen treffer målgruppen.

Det som er litt rart og tøft med dystopier er at de kritiserer dagen samfunn og den skrekkelige historien i denne boken kan kanskje bli virkelig, slike tanker fikk meg til tenke på om dette egentlig kan skje.

Her er trekker Morten fram samfunnskritikken ved dystopien som sjanger og at det ligger noen realistiske trekk ved romanen som får han til å sammenligne handlingen med virkeligheten. Appleyard (1991, s.100) forklarer at et trekk ved den tenkende leseren er at ungdommen beskriver realismen i romanen. Ikke nødvendigvis i form av at romanen er lik virkeligheten, men at leseren kan forestille seg lignende situasjoner (Appleyard, 1991, s. 107). For å gi kontekst til dette utdraget ble loggene skrevet i en tidsperiode hvor IS ble omtalt på alle nyhetskanaler i Norge. Overskriftene beskrev hvordan folk sultet og måtte flykte fra krig og vold. Det er mulig å drøfte at Morten viser til samfunnskritikken i romanen ved å trekke linjer til den meningsløse volden i verden. De forrykte i romanen kan på mange måter sammenlignes med terrorister i den forstand at begge er ute etter å skape kaos, vold og død.

Videre i utdraget skriver Morten at romanen fikk han til å tenke, som åpenlagt er et sentralt trekk ved den tenkende leseren (Appleyard, 1991, s. 100). I motsetning til leseren som helt og heltinne, reflekterer den tenkende leseren i større grad: «The reader reflects about characters, their motives and feelings, and how these do or do not resemble his or her own motives and feelings» (Appleyard 1991, s.111). Dette er et skritt videre i leseutviklingen. Morten viser tegn til at han er på vei inn i et stadium hvor han begynner å bli mer bevisst på hva som skjer med ham under leseprosessen, en oppdagelse av egne tanker og følelser som oppstår underveis. Dette er skritt fra å forklare at en tekst er god på grunn troverdige karakterer, til å forklare at teksten fenger fordi den inneholder en underliggende mening. Morten forklarer ikke denne tanken nærmere, men han fornemmer at den er der.

Morten sier at han identifiserer seg med protagonisten, at Brage tar de riktige valgene, og at romanen virker realistisk og troverdig. Han viser til samfunnskritikken og trekker linjer til virkeligheten. Morten reflekterer og tenker over handlingen og strukturen i romanen og kommer frem til at det som skjer kan ligne hans egne motiver og følelser. Morten viser en tekstforståelse og metaspråklig bevissthet hvor han delvis begrunner meningene sine. Han viser noen trekk til leseren som helt og heltinne, men viser i stor grad tegn på reflekterte og nyanserte tanker om romanen, som er trekk ved den tenkende leseren. Det er vanskelig å plassere elever i et bestemt nivå da alle individuelle tilfeller vil være ulike. Kategoriene til Appleyard omtaler en generell modell på leseforståelse, og innenfor disse rammene kan det sies at Morten er på god vei inn i nivået: den tenkende leseren.

Gjennom loggen argumenterer han også hvilke kvaliteter romanen inneholder. Han peker på bokens underholdningsverdi ved å forklare hvilke aspekt og episoder som førte til spenning, samt et ønske om å lese videre. Blant annet nevner han at innslagene fra skrekksjangeren oppnår den ønskelige effekten av å skape en reaksjon hos leseren. Han trekker også frem den troverdige framstillingen av Brage som en av romanens styrker og understreker at han identifiserer seg med karakteren og valgene som blir tatt. I følge Morten er romanen et godt svar på ungdomslitteratur og den inneholder flere elementer som han mener er god kvalitet.

6.3.2 Logg 8 – Berit.

«Jeg syntes boka var bra og spennende fordi den var realistisk og et virus som dette kunne ha eksistert på ekte». I likhet med Morten mener Berit at romanen er realistisk, og nevner parasitten som et eksempel. Parasitten som blir beskrevet i romanen har et realistisk preg i

form av at den eksisterer i virkeligheten, men den påvirker ikke mennesker slik den er framstilt i romanen. Berits utsagn om realisme, er et eksempel på hva ungdom mener er kvalitetstrekk i litteratur (Appleyard, 1991, s. 100) og kan plasseres innenfor rammene til den tenkende leseren. Berit viser at hun reflekterer rundt romanen og kommer fram til en vurdering av at motivene og forestillingene i romanen er lik hennes egne. Parallellen hun drar mellom «viruset» or virkeligheten kan være en referanse til ebolaepidemien som rammet store deler av Afrika i perioden 2014 til 2016. Epidemien illustrerte hvor maktesløs mennesket er mot slike sykdommer og likhetene til MTG er påfallende. I neste steg kan det da tolkes at Berit indirekte viser til samfunnskritiske trekk i romanen i form av hvor lite forberedt vi er mot et lignende sykdomsombang.

Det var også spenning gjennom hele boka som fikk meg til å ville lese mer. ...Da jeg først begynte å lese boka merket jeg at forfatteren Sigbjørn Mostue skrev handlingen veldig fort i boka i starten. Det fikk meg til å ville lese mer, mens i andre bøker skjer handlingen veldig sakte som får meg til å miste lysten på å lese den boken.

Videre mener hun at romanen er gjennomgående spennende, noe som også understrekes i de andre loggene. Hun mener at boken er fengslende og situasjonene som oppstår skaper en interesse for å lese videre. I tillegg skriver hun at det hurtige handlingsforløpet er et positivt trekk ved romanen, noe som er et typisk trekk for unge lesere ifølge Appleyard (1991, s. 61). Starten av romanen er preget av flere prolepser som viser til at en katastrofe har skjedd, dette skaper en spennende forventning som fenger leseren. Selv om de første sidene blir brukt for å beskrive karakterene ligger det fortsatt en forventning av at noe spennende kommer. Hun sammenligner romanen med andre tekster hun har lest og forklarer at det hurtige handlingsforløp er et positivt trekk for henne og viser til et konkret eksempel:

Jeg likte veldig godt den delen de rømte ut i skogen fordi de ble oppdaget av mange forrykte ved huset til Oliver og Bendik fordi den delen fikk meg til å lure på om det var noen som døde så tidlig i boka. Jeg håpet virkelig at ingen av dem skulle dø så tidlig ,siden jeg tenkte at de hadde vært lurt å holde sammen om dette hadde skjedd på ekte.

Berit refererer til en actionscene hvor karakterene sloss mot en flokk forrykte. Dette er en av flere episoder hvor Brage og de andre må kjempe en livstruende kamp. Situasjonen blir beskrevet eksplisitt med både blod og eksplosjoner, noe som er typisk for romanen, og ender med at karakterene bare så vidt kommer fra det med livet i behold. Disse hendelsene mener Berit er en av romanens styrker i form av at det hele tiden skjer noe som er spennende.

Videre beskriver Berit en tilknytning til karakterene i form av at hun ikke ville at noen skulle dø. Appleyard viser til flere forskjellige undersøkelser, og påpeker at det er få kjønnsforskjeller

i hvordan ungdom forholder seg til handlingsutvikling i en roman. Det er derimot stilistiske forskjeller i hvordan jenter og gutter velger å nå målet. Typisk for guttene er at helten slår antagonisten alene. Jentene, på den andre siden, overkommer motstanderen ved at den sentrale karakteren allierer seg med andre. Appleyard understreker at det ikke er kognitive forskjeller som skiller kjønnene, men det er affektive verdier som påvirker hvordan gutter og jenter beskriver handlingsmønsteret (1991, s. 70). Denne observasjonen kan ses i Berits logg hvor hun uttrykker et ønske om at karakterene skal overleve slik at de kan «holde sammen». Hun mener at det ideelle midlet til målet er å samarbeide.

Når leseren identifiserer seg med en karakter ønsker de at det skal gå bra med den personen. I tillegg skriver Hennig (2010, s. 55) at leseren som helt og heltinne har visse forventinger til struktur og karakterer i litteraturen de liker. Appleyard sier det slik: «It suits the way they view the world. It is the simplest way of envisioning the relationship of good and evil: to acknowledge their conflict and assert the inevitable victory of good» (1991, s. 64). Berit viser en affektiv tilknytning til de «gode» karakterene og uttrykker et ønske om at det skal gå bra med dem. Hun har en forestilling om at de gode skal beseire ondskapen. *I morgen er alt mørkt* skiller seg på mange måter fra forventingene til typisk ungdomslitteratur. I romanen finner vi trekk fra skrekkfiksjon hvor både gode og uskyldige karakterer blir angrepet og drept. Dette kan føre til en uventet stemning og følelse for lesere som identifiserer seg med helten. Videre skriver Hennig (2010, s. 55) at lesere på helt og heltinne-stadiet ikke nødvendigvis bare er ute etter innhold, men at stemningen som oppstår i boken også er viktig for leseren. Stemningen hun opplever i romanen samsvarer ikke med hva hun ønsker eller forventer. Det er mulig at Berit ikke har mye erfaring med skrekkfiksjon, dermed kan trekkene fra skrekksjangeren som presenteres flere steder i romanen virke ukjent. Typisk for skrekklitteratur er at uskyldige blir angrepet og drept, mens Berit uttrykker en angst og misnøye når dette skjer.

Jeg ble veldig irritert over at faren til Brage ble forrykt og at han måtte drepe han, og ikke minst at moren til Brage ikke kom seg hjem fordi hun ble tvunget til å jobbe i byen fordi da ble Brage helt alene og måtte klare seg selv. Det fikk meg til å synes synd på Brage og situasjonen han var i.

I dette utdraget forklarer Berit hvordan Brage ender opp med å bli alene, og hvordan hun reagerer på det. I likhet med Morten identifiserer hun et av det mest sentrale vendepunktet i romanen og beskriver hennes reaksjon på det, men i motsetning til Morten reflekterer hun ikke over hva det har å si for fortellingen. Berit uttrykker at denne hendelsen kom uventet, noe som er interessant siden et typisk trekk ved ungdomslitteratur er at helten må gjennomføre

reisen eller utviklingen på egen hånd (Nikolajeva, s. 82). Berit uttrykker en form for empati og medfølelse ovenfor karakteren som om han var en virkelig person.

Jeg syntes slutten var veldig rar fordi boka ender med at Brage blir skutt av Ed. Jeg ble litt overasket over det fordi jeg trodde ikke at Ed kom til å skyte Brage. Jeg tenkte at Brage ikke kom til å dø så jeg tipper det kom en oppfølger. Og det kom en som heter Malene's historie som jeg virkelig kunne tenkt meg å lese.

Dette utdraget understreker ytterligere hvordan romanen bryter med Berits forestilling om at det skal gå bra med gode karakterer. «They can certainly imagine evil people and bad action and temporary failure, but they cannot imagine a good person whos life ends in failure, or that good and evil might be inextricably mixed together» (Appleyard, 1991, s. 64). Appleyard sier at leseren ikke ønsker å forestille seg at noe ondskapsfullt skal skje mot en god person. I dette eksemplet er det antagonisten, en ond person, som vinner, mens leseren ikke får vite om protagonisten lever eller dør. Dette reagerer Berit på, hun synes at slutten er merkelig og uvanlig siden Brage taper mot Ed. Romanen er første bok i en dystopisk trilogi, og ender med en cliffhanger for å bygge opp spenning til neste bok. Dette påpeker Berit, noe som kan tyde på at hun har kjennskap til andre dystopiske trilogier.

I motsetning til Morten viser ikke Berit antydninger til at romanen får henne til å tenke eller reflektere over innholdet i like stor grad. Berit reagerer på innholdet i romanen, men reflekterer ikke over det i like stor grad som Morten. Berit mener at romanen var realistisk og troverdig og er derfor delvis innenfor den tenkende leseren (Appleyard, 1991, s. 100). I tillegg likte hun at spenningen blir dannet gjennom action og et raskt tempo. Hun følte en emosjonell tilknytning til karakterene, samtidig som hun oppdaget forventingsbrudd ved sjangeren. Det førte til at hun ble irritert og overrasket over alt det uheldige som skjedde med Brage. Hun ønsker at det skulle gå bra med hovedpersonene og reagerte negativt når det ikke gjorde det. Slutten på romanen inneholder det tydeligste tomrommet, men Berit prøver ikke å tolke eller reflektere rundt hva som skjer, men antyder misnøye når forventningene ikke stemmer. Det er ikke mulig å plassere Berit innenfor ett av nivåene til Appleyard. Gjennom loggen formidler hun trekk som tilhører både leseren som helt og heltinne, og den tenkende leseren. Dette viser at skille mellom stadiene ikke er konkrete eller fastsatte, og at aldersnivået som Appleyard deler inn i bare er et generelt gjennomsnitt. «... development involved in reading is not genetically programmed like bodily growth, but need the stimulus of challenge». (1991, s. 87) Berit er på vei inn i den tenkende leseren, men det kan tolkes at hun ikke har like stor leseerfaring som Morten, og at hun dermed ikke har kommet like langt i

leseutviklingen som han. Det kan tenkes at Brit mangler kjennskap og erfaring med andre sjangre eller tekster som utfordrer leseren i større grad.

6.3.3 Logg 5 – Sigurd.

«Jeg synes Brages historie ikke var så bra som jeg hadde sett for meg, fordi karakterene i boka ikke har personlighet». Sigurd kritiserer oppbyggingen av karakterene, her finner han støtte både fra anmeldelsene på i kapittel fire og fra analysen i forrige kapittel. Med unntak av Brage, blir alle karakterene i romanen presentert på en overflatisk og en-dimensjonal måte. «Their growing self-consciousness about their own inner states, their contradictory and unresolved feelings, and their confused thoughts find no mirror in the underdeveloped characters of adventure stories». (Appleyard, 1991, s. 87) Appleyard beskriver et stadium av leseferdigheter som befinner seg mot slutten av leseren som helt og heltinne, og ved starten på den tenkende leseren. I utdraget til Sigurd beskriver han at karakterene ikke har personlighet. Han klarer med andre ord ikke relatere seg til dem, fordi de mangler virkelighetsnære- og menneskelige trekk. Sigurd stopper opp og stiller spørsmål til tekstens og karakterenes oppbygging. Vi lærer ikke å kjenne noen andre karakterer enn Brage, noe som fører til at det er vanskelig å føle sympati for de andre. Dette viser at Sigurd er på vei mot Appelyards andre nivå: *den tenkende leseren*. I denne fasen har leseren et mer objektivt blikk på teksten og stiller spørsmål til oppbygging og karaktersammensetting. Hennig (2010, s. 57) sier at dette er en retning mot en selvstendig vurdering og en økende tekstkompetanse.

Dette på grunn av at boka er oppbygd på samme måten hele tiden. Hvert kapittel starter med at noe galt skjer, for at det etter noe om og men går bra. Så har alle det fint i noen sider av boka før de begynner å tenke på at noe galt kommer til å skje igjen. Dette mener jeg blir gjentatt for hvert kapittel. Innimellom er det ting som ikke gir mening noe som irriterer meg veldig.

Her viser Sigurd en analytisk refleksjon hvor han poengterer oppbyggingen av strukturen i romanen. Som nevnt i forrige kapittel er romanen preget av mye scene og referat, og hvor de etter hvert begynner å ligne på hverandre. Sigurd sier at han gjennomskuer strukturen og mener at den blir for enkel. «... The action is likely to consist of a series of episodes, sometimes quite repetitive, punctuated by suspenseful climaxes, that eventually lead to a decisive confrontation». (Appleyard, 1991, s. 61) Sigurd viser at han har lest flere tekster med en lignende struktur, og han har lært hva han skal se etter og forvente fra disse type tekster.

Mens Morten, i den første loggen, mente at denne strukturen var et positivt trekk ved romanen, skiller Sigurd seg ved å mene det motsatte. Som nevnt tidligere blir strukturen og

handlingene som repeteres til dels monotone, noe som fører til en likegyldighet hos en erfaren leser. Dette stemmer hos Sigurd som forklarer at han blir negativt påvirket av den gjentagende oppbyggingen. Sigurd har et objektivt blikk på tekststrukturen som ikke var like tydelig hos hverken Morten eller Berit. I motsetning til begge, stopper Sigurd opp og stiller spørsmål både til oppbyggingen av handling og karakterene som blir presentert.

Noe jeg faktisk liker veldig godt er hvordan Mostue kritiserer samfunnet vårt. Dette gjør han ved å skrive at det er jorda som tar hevn på menneskeheten. Menneskeheten har altså forurenset så mye at jorda vil utrydde oss, men spørsmålet mitt blir da: Hvorfor dannes parasitten når et atomkraftverk eksploderer? Det kan selvfølgelig være jordas skyld det også, men atomkraftverk er noe vi har bygget og kontrollerer sånn nogen lunde. Så jeg ser ikke helt grunnen for at en eksplosjon på et atomkraftverk skal være grunnen.

I likhet med Morten understreker Sigurd også samfunnskritikken i romanen og mener at dette er en god kvalitet. Sigurd viser sjangerkunnskap og trekker frem forurensning som en underliggende betydning for pandemien som bryter ut i romanen. Selv om alle elevene, til en viss grad, omtaler samfunnskritikken som en egenskap ved romanen, er Sigurd den eneste som stiller seg kritisk til bakgrunnen for- og meningen bak samfunnskritikken.

...as adolescents we discover that meaning is an issue, that things we read cannot simply be taken for granted as pictures of the world, that they offer us points of view and ways of feeling that ultimately have to be evaluated. (Appleyard, 1991, s. 119)

Appleyard forklarer den tenkende leseren reflekterer over hvordan handling og karakterer blir framstilt og at de stiller krav ved innholdet på en måte de ikke har gjort tidligere. De leter i større grad etter en underliggende betydning og har en større abstraksjonsevne. De ønsker å fylle tomrommene som finnes i teksten og blir lei når det er lite å tolke selv. Sigurd har oppdaget at realismen i romanen ikke er noe han tar for gitt, han er nødt til å bedømme selv om det er troverdig eller ikke. Appleyard mener at denne egenskapen skiller leseren som helt og heltinne fra den tenkende leseren (1991, s. 108).

Jeg ble overrasket over at forfatteren skriver at Brage ble skutt. Det var noe jeg ikke hadde sett for meg. Det var fordi jeg tenkte Mostue skrev boken på en slik måte at alle kom til å leve lykkelig i alle sine dager. Det gjør noe med boka på en slik måte at den blir litt mer spennende. Endelig skjer det noe, men jeg synes det skjer for sent i boka til at det skaper nok spenning.

Her forklarer Sigurd at slutten på romanen brøt med forventningene han hadde. I likhet med Berit mener han at endingen av boken skiller seg ut, men på en positiv måte. At romanen bryter med forventningene skaper en interesse og en spenning som han liker. Appleyard beskriver typiske trekk i litteratur for leser som helt og heltinne: «Over and over, in constantly

changeing settings, the heroes and heroines face new version of dagner og evil or cruime, but the structure of the situation, the behaviour of the characters, and above all the outcome are reassuringly familiar» (1991, s. 62). Denne beskrivelsen ligner på måten Sigurd omtaler romanen. Han gjenkjenner flere element og mener at den repeterende handlingen er et dårlig trekk. Dette fører til at Sigurd forventer den samme strukturen, spesielt ved slutten av romanen: Sigurd går ut fra at det kommer en lykkelig slutt hvor alt ender godt. Den lykkelige slutten blir ikke presentert i første del i trilogien, og i likhet med Uprisen mener Sigurd at dette skaper dette et ønske om å lese neste del. På den andre siden poengterer Sigurd at denne spenningstoppen først når høydepunktet i slutten av romanene og at dette ikke er nok for å fange hans interesse. Forskjellen mellom Berit og Sigurd er blant annet at Berit etterlyser den lykkelige slutten, og kritiserer romanen når den ikke kommer, Sigurd på den andre siden, roser romanen for den uventede slutten. Her ser vi at leseerfaring og forventinger har en innvirkning på hvordan elevene responderer på romanen. Trekk som noen mener er en styrke i romanen ser andre på som negativt og dårlig. Resepsjonen varierer på bakgrunn av tekstforståelse og litterær erfaring.

Som en avsluttende kommentar skrev Sigurd: «Alt tatt i betraktning synes jeg ikke boka var noe bra, men det er greit å lese litt forskjellig for å få flere synspunkter». Her forteller han at boken har en verdi selv om han ikke fant den spesielt interessant. Han klarer å se at teksten i seg selv er en ytring som presenterer noe, og at han kan bruke romanen til å få et bredt syn på skjønnlitteratur. Sigurd viser en litterær forståelse: Selv om han ikke fant boken interessant ser han en viktig del av hva skjønnlitteratur handler om, nemlig «flere synspunkter». Sigurd understreker at romanen kan brukes til å bygge en litterær erfaring og perspektiver som vil hjelpe ham til forståelse og tolkning av andre tekster i fremtiden. Med andre ord argumenterer Sigurd for hvorfor skjønnlitteratur er viktig i skolen.

Den siste loggen har klare motsetninger til de to første. Det som tydelig skiller seg er hvordan de tre elevene beskriver karakterene i romanen. I de to første skriver elevene at de kan relatere eller identifisere seg med karakterene, i tillegg mener de at karakterene er realistiske og troverdige. Sigurd, derimot, mener at karakterene ikke er troverdige, og at de ikke fanger hans interesse da de mangler personlighet, eller dybde. Han viser til karakterens endimensjonale framstilling og mener at de ikke er troverdige fordi de mangler realistiske og menneskelige egenskaper. I tillegg skiller elevene seg i hva de mener om romanens oppbygging: Både Morten og Berit mener at romanen er spennende og at det hurtige handlingsforløpet er et positivt trekk ved romanen. De mener også at actionscenene skaper spenning og får dem til å

lese videre. Sigurd skiller seg ved at han gjennomskuer romanens oppbygging og mener at den er simpelt sammensatt. På den måten klarer han å tenke seg til hva som kommer videre, noe som fører til at romanen ikke fanger hans interesse. Morten og Berit kan plasseres i begge nivåene til Appleyard. De viser trekk som både tilhører leseren som helt og heltinne, i tillegg til den tenkende leseren.

Sigurd viser få eller ingen trekk som kan plassere ham under leseren som helt og heltinne. Sigurds objektive blikk og analytiske tilnærming til teksten plasserer han, i større grad, som den tenkende leseren. Han reflekterer og argumenterer for synspunktene sine, samtidig som han tenker og leter etter en underliggende mening. Sigurd viser en mer utviklet forståelse enn både Morten og Berit. Dette funnet viser til at leseutviklingen ikke bare skjer parallelt med alder, men at leseerfaring og erfaring med mer komplekse tekster spiller en rolle i elevenes kognitive tekstforståelse (Appleyard, 1991, s. 87). Det kan tolkes, ut fra funnene, at Sigurd har lest et bredt utvalgt skjønnlitterære tekster, og har reflektert rundt oppbyggingen og sammensetningen av disse. Han har en bedre forståelse for virkemiddel og klarer å se teksten objektivt og analytisk.

Elevene i niendeklasse er i en alder hvor denne overgangen starter, og hvor noen elever har kommet lengre i tekstforståelse enn andre. Eksemplene og utdragene ovenfor viser dette skillet, samtidig som det viser at elevene i aldersgruppen som boken er rettet mot (14-15 år), kanskje begynner å bli klare for mer kompleks og sammensatt litteratur. Derfor er det interessant å se nærmere på hva litteraturkritikerne mener er god litteratur, og da hvorfor mange av dem i stor grad anbefalere denne boken til ungdom i denne aldersgruppen.

7.0 Funn og videre drøfting

7.1 Oppsummering og helhetlig resepsjon av romanen

Jeg vil i det neste forsøke å oppsummere de funn jeg mener å ha kommet fram til gjennom mitt forskningsarbeid. Formålet med denne studien var et ønske om å få innblikk i elevers resepsjon av en dystopisk roman; *I morgen er alt mørkt*; hvordan ungdommene leser og forstår boken.

Som forskningsmetode valgte jeg en kvalitativ studie med elever i en niendeklasse i Midt-Norge, dokumentert i kapittel tre, (s. 14). Elevene som deltok i studien, var i «rette» målgruppe for mitt prosjekt om skjønnlitteratur i ungdomsskolen: Blant annet mente deres lærer at elevene var faglig sterke, klassen hadde allerede jobbet med sjangeren dystopi og flere av elevene hadde lest boken før jeg kom inn med mitt prosjekt. Anmeldelser fra litteraturkritikere i kjente aviser og nettsider (omtalt i kapittel fire) var ved første øyekast udelt positive til romanen og beskrev den som en god ungdomsroman. Med disse forutsetningene, kunne det antas at *I morgen er alt mørkt* ville få utelukkende positiv respons hos gruppen som valgte å delta i forskningen min, men slik var det ikke. Selv blant en antatt rimelig homogen gruppe elever som denne, viste det seg at det var individuelle forskjeller.

Den overordnede resepsjonen kan grovt sett deles i to: På den siden står de som syntes at romanen var bra, mens på den andre siden står de som ikke gjorde det. Dette er en svært enkel inndeling siden det finnes flere nyanser innenfor begge gruppene, men inndelingen fungerer for å illustrere den delte resepsjonen.

Av de som hadde et positivt inntrykk av romanen var det noen beskrivelser som gikk igjen i resepsjonen. Blant annet mente de at boken var spennende og at det hele tiden dukket opp noe nytt underveis i lesingen. Bokens hurtige handlingsforløp og hyppige actionscener ble omtalt som et eksempel på spennig. Videre mente de at karakterene var skildret på en interessant og realistisk måte, noe som gjorde det enkelt å relatere seg til dem. Boken fikk leserne til å stille spørsmål og reflektere om hva som kom til å skje videre. I tillegg kunne de trekke likheter til verden i dag, ebolaepidemien ble nevnt som et eksempel på dette. Til slutt mente de at en av romanens største styrker var fremstillingen av protagonisten Brage og valgene han tok: leserne kunne identifisere seg med ham og mente at karakteren var troverdig.

På den andre siden var det noen resepsjoner som omtalte bokens svakheter. Blant disse var det noen uttrykk som ble gjentatt. De mente blant annet at handlingen var overdrevet og i

overkant fjern. De konstante og repeterende actionscenene førte etter hvert til en gjennomsliktig struktur og dermed mistet scenene effekten på leseren. Den overdrevne bruken av vold og brutalitet ble monoton og endte opp med å skape en likegyldig følelse hos leseren. Videre mente de at karakterbeskrivelsene manglet menneskelighet og troverdighet. Den overflatiske beskrivelsen og presentasjonen av karakterene gjorde det vanskelig å trekke realistiske linjer. Boken framstilte ikke en troverdig personlighet hos karakterene og dette hadde en negativ effekt hos noen lesere. I tillegg var det få underliggende meninger og lite tomrom.

Disse motsetningene viser ikke hvem som har den største litterære forståelsen, men de gir et bilde av at leseropplevelse er subjektiv og at hva som er kriterier for en «god» bok er individuelt og svært forskjellig. Meningen til skjønnlitteratur dannes mellom leser og tekst, derfor vil det alltid være en indre og subjektiv opplevelse som ligger til grunn i hva den enkelte mener er en god bok.

7.2 Den gode romanen?

Elevene er i utvikling, og oppfattelsen av litteratur vil endres hele tiden. Men at de oppnår en følelse av at dette var god litteratur i den leserollen de befinner seg i, har fortsatt en verdi. For flere elever var dette en god roman som de både hadde glede av å lese, samtidig som den ga dem et utgangspunkt for refleksjon. Jeg mener det er verdi i dette, og at deres oppfatning og mening fortsatt har en betydning. Dermed kan det i dette tilfellet sies at det blir opp til hver enkelt å definere hva en god roman er, basert på intertekstuelle referanser, deres horisont og interesse.

Gjennom analysen i kapittel fire kom jeg fram til at romanen ikke har mange tydelige tomrom. Karakterer og handling blir beskrevet direkte og kronologisk uten store rom for egen tolking. Det kan sies at den impliserte leseren er tydelig i romanen, noe som fører til at mer erfarne lesere fortore mister interesse på grunn av manglende ambiguitet og kompleksitet. Som vist gjennom analysekapittelet er de aller fleste karakterene endimensjonale og ukomplekse, noe som gjør det vanskelig å tolke dem ytterligere. Det ligger rom for å tolke deler av romanen, men ikke i en grad som gjør at den kan gi en ny erfaring, skape en erkjennelse eller utvide leserens horisont. Romanens innhold og betydning vil stort sett forbli den samme som ved første lesing. Jeg mener romanen har fått fortjent kritikk som framholder dens enkle og gjenkjennelige struktur. Den er ikke revolusjonerende eller nyskapende, den har

ikke et språk som får leseren til å underliggjøre, eller se verden på ny. På den andre siden er det heller ikke det denne romanen har som hensikt.

Her snakker vi om en ungdomsroman, altså en roman som er ment for å treffe ungdom. Jeg vil påstå at målet med en ungdomsroman kan skille seg ut fra målet eller hensikten til en roman som er ment for mer erfarne lesere eller voksne. Dette fordi at språket, innholdet og karakterer er rettet mot unge mottakere som kjenner på alle følelser som tilhører det å være ung. Som Slettan (2014) sier så skal ungdomslitteraturen ha en form for solidaritet med det å være ung. Den skal treffe de unge, la dem indentifisere seg med den, den skal føles relevant og nær. Kriteriene for hva som er kvalitet vil endre seg etter hvilke erfaringer eller kulturelle- og intertekstuelle rammer leseren har. Forståelse og smak vil variere. Boken er ikke ment for litteraturvitere og kritikere, den er rettet mot ungdom. Målgruppen er ungdom i et tidlig stadie, gjerne i starten av tenårene. Ordbruk og kompleksitet i boken er tilrettelagt for å treffe nettopp disse ungdommene. Spenningen består av språklige bilder og konkrete beskrivelser slik at alle kan følge historien i romanen, uavhengig av sjangerkunnskap eller generell språkkunnskap. Det romanen faktisk gjør er å være underholdende; en stor del av elevgruppen skrev i loggene at det var noe troverdig og spennende ved den. Om det er en god ungdomsroman er det umulig å svare på. Jeg mener at den innfrir flere av kriteriene for hva en ungdomsroman forventes å inneholde. Den fenger mange lesere, og den har troverdige innslag. Den har en spenning som mange liker, selv om det kanskje blir mye av det samme og hvor erfarne lesere, eller lesere med større tekstforståelse, blir likegyldige av den samme strukturen. Det er opp til hver enkelt å bedømme om boken er god eller ikke, opplevelsen er subjektiv.

Det er forskjell på litterær underholdning og litterær tyngde. Og samtidig er det tilsynelatende vanskeligere enn før å skille mellom det ene og det andre. Mye av det som skrives og utgis som seriøs litteratur, er like formelpreget og forutsigbart som såkalt populærlitteratur. Og det finnes klart definerte smakshierarkier innenfor alle populærkulturelle uttrykk; mye vet vi bare er underholdning, og noe vet vi like instinktivt utforsker eksistensen med større tyngde, selv om det i det ytre kan se formelpreget ut. ... Krim har for lengst oppnådd status som seriøs underholdning. Men igjen må vi se etter noe annet enn teknisk kompetanse for å finne kvaliteten i en litterær tekst. Den må kunne gi oss noe som føles nytt – i alle fall slik at det blir sett på en ny måte – og som føles sant, om det menneskelige. (Geir Gulliksen, 2016)

Litterært språk er ikke nødvendigvis et kriterium for kvalitet. Ulike sjangere har ulike hensikter: For eksempel er spenning formålet med krim. Dette er ikke en motsetning til kvalitet, men heller ikke et tegn på det. En grunntanke er at litteraturen må treffe leseren med noe menneskelig, noe jeg mener mangler i denne romanen. Samtidig vil opplevelsen av den

litterære kvaliteten variere ved forskjellige lesere. Noen av elevene, de som mente at romanen var spennende, nevnte også at den gav dem noe, det følte realistisk og sant.

Romanen har en relevans i dag med tanke hvordan den framstiller ungdomstiden. I tillegg er det populært med dystopier, noe som er med på å bygge opp under folks meninger om denne romanen. Det at handlingen er lagt til Norge gjør noe med romanen, det skaper en form for nærhet som en kan føle på. Spådommer som forteller om jordens undergang er populært. I dette kan det ligge en form for underliggjøring, ikke direkte i form av Sjklovskij betydning av ordet, men i form av at leseren kan stoppe opp å reflektere: Enn om du våknet opp en dag og Norge som du kjente det ikke lengre fantes? Hva om en livstruende pandemi bredde seg over verden? Det er snakk om global oppvarming og en samfunnsfrykt rundt dette. Boken nører opp under en iboende angst i samfunnet, et mørke som lusker bak hjørnet og forteller noe om stemningen som er i verden i dag. Dette kan være med på å gjøre denne romanen spennende og interessant akkurat nå, men det er umulig å si om den vil være like kritikerrost senere og i en annen samfunnskontekst.

Gjennom en blogg forklarer tre bibliotekarer hva de mener er *den gode boka*.

Den gode boka er ikkje alltid – og ikkje kun – den som får bra omtale av høgt utdanna litteraturkritikarar. Det er ikkje kun den som ragar høgast på bestseljarlistene. Det er ikkje kun den som utfordrar, gjer klokare, har det beste språket og den beste historia. Den beste boka er den som kvar og ein av oss til ein kvar tid kjenner for å lese, anten det er for å kople av, for å oppleve spenning, kjenne på den sitrande forelskinga eller den store sorga, leve oss inn i fantastiske, nye univers og delta i kampen om det gode og det vonde, eller lære noko nytt, anten om oss sjølve eller andre (Utu hyllun, 2015)

Det er dette som kommer frem gjennom elevresepsjonen også; lesing av skjønnlitteratur er en subjektiv opplevelse som en må kjenne på. Meninger og tanker om litteraturen vil endre seg basert på vår horisont og fordommer. Elevene har en delt oppfatning av romanen, noen likte den, mens andre ikke gjorde det. Poenget er ikke at elevene bare skal lese «god» litteratur som har blitt omtalt som kvalitet, men at de har mulighet til å utvikle en lyst og et ønske om å lese. Dette oppnår de gjennom en bred erfaring av litteratur som igjen vil føre til en større forståelse. Sigurd i forrige kapittel viser dette gjennom sin avsluttende kommentar til loggen: «..greit å få flere synspunkter...». For det er her meningen ligger: Å kunne opparbeide en erfaring og en forståelse som i neste omgang vil skape leselyst og glede for litteratur.

7.3 Didaktisk refleksjoner

Om romanen har didaktisk verdi kan også diskuteres. Hovedpoenget i undervisningen er ikke bare å lese kritikerrost, underliggjørende litteratur. Elevene skal også lese for gledes og

interessens skyld; bare det å lese forskjellige romaner fra forskjellige sjangere. De skal skaffe seg et innblikk i hva som finnes der ute i den litterære verden, en oversikt og et litterært bakteppe som de kan støtte seg til, da er de på vei til å definere sine smaksdommer og litterære forståelse.

Formålet med undervisningen er ikke bare målbare ferdigheter og vurdering. Det handler om å åpne dører mot verden og framtiden, samt gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring (Opplæringslova, 1998). Litteraturforståelse kan dermed være et redskap elevene bruker nettopp for å åpne disse dørene både fram og tilbake i tid. Litteraturen er et eget språk om omverden som hjelper oss med å se ting i perspektiv i forskjellige kontekster. Det vil alltid finnes et behov for skjønnlitterære tekster.

Tekstforståelse vil alltid være påvirket av vår bestemte posisjon og vår bestemte horisont. Elever vil alltid tolke teksten ut fra sine egne premisser og tidligere erfaringer, sin *intertekstuelle* forståelse. Når erfaringene og grunnlaget utvides vil teksten sees i et nytt lys og vil da påvirke refleksjon rundt teksten. Som nevnt vil det da være viktig at elevene har vært innom flere forskjellige tekster fra ulike epoker og sjangere. Et bredt spekter av tekster vil hjelpe eleven til å danne metaspråket, samt oppnå en dypere forståelse av litteratur.

Dysthe (1997) skriver at elevene trenger å kjenne til de ulike sjangrene og hvordan de brukes, men det er ikke nok å bare lære reglene. Elevene er nødt til å være aktive deltakere i arbeidet, både som leser og skriver. For å lære reglene må elevene delta i prosessen, de må lese, tolke og reflektere over teksten. I tillegg må de se teksten i henhold til andre tekster og andre brukere av den. En slik måte å arbeide med litteratur på kan bidra til en «bevissthet om hvordan vi alle er forankret i språklige omgivelser ...», og hvordan vi «forholder oss til andre i disse omgivelsene» (Skaftun, 2009, s. 26). Med andre ord - et overordnet syn på litteratur og hvordan tekster henger sammen vil føre til større tekstkyndighet.

7.4 Konklusjon og avsluttende tanker

Gjennom min lærerutdanning, med fagene norsk og engelsk, har jeg fått en dyp og inderlig interesse for skjønnlitteratur. Dette samlebegrepet rommer mange forskjellige sjangere og alle har de noe helt spesielt å tilby oss. For mange av oss starter leseprosessen allerede idet vi blir lest for som små. Utvikling og vekst av forståelsen skjer gradvis gjennom oppveksten, men en forutsetning for at det skal skje utvikling, er at vi leser. Som beskrevet innledningsvis, er det

en dreining i norskfaget der sakprosa er ønsket større plass på bekostning av skjønnlitteratur. Jeg har stor forståelse for at i vårt komplekse samfunn er det nødvendig med «nyttig» kunnskap som kan brukes i arbeidslivet. Likevel kjenner jeg sterkt for å holde på skjønnlitteraturens mange fordeler. Her støtter jeg meg på Dysthe (1997) som fremholder at gjennom lesing oppdager vi hvor mange forskjellige kulturformer vi har for å uttrykke oss. Når elever leser tekster og så diskuterer disse med sine medelever, vil de kunne få nye innfallsvinkler fra andre. Disse kan brukes til refleksjon og videreutvikling

Resepsjon og tolking av en skjønnlitterær tekst vil variere fra person til person, og kan også variere fra gang til gang den leses av samme person. For at vi skal kunne gi uttrykk for om – og eventuelt hva vi liker av sjangere, er det en forutsetning at vi har lest ulike tekster. Gjennom denne oppgaven har jeg forsøkt å vise hvordan en gruppe ungdomsskoleelever har lest og forstått en konkret roman. Til tross for at gruppen i utgangspunktet var tenkt som homogen, viser min studie at elevene hadde svært ulike oppfatninger av boken. Disse funnene er også underbygget gjennom teori som tar for seg litteratur og lesing. Med utgangspunkt i Appleyards teori om de fem ulike stadier i lesing, mener jeg å se at elevene som deltok med logger til mitt prosjekt, var i stadiene *leseren som helt og heltinne* og *den tenkende leseren*. Analysen av loggene viser at det er glidende overganger mellom de ulike stadiene, men at typiske trekk er mer fremtredende hos de ulike elevene.

Uavhengig av hvilket stadium en leser befinner seg i, vil den skjønnlitterære teksten berøre følelsene hos vedkommende. I min studie lot noen elever seg rive med og følte seg som delaktig i romanen, mens andre irriterte seg over den samme teksten. Felles for dem alle, var at de ble berørt.

Det funnene hovedsakelig viser, er at elevers resepsjon og forståelse er subjektiv. Målet med litteraturen må være, som nevnt i Hennig, å utvikle litterær faglighet og kompetanse. Som framtidig utøvende norsklærer, vil jeg holde fokus på lesing. Denne forskningsoppgaven har gitt meg en dypere forståelse av hvor viktig det er å gi barn og unge leseglede.

Referanseliste

- Aaslestad, P. (2013). *Narratologi*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Appleyard, J.A (1991). *Becoming a reader*. Cambridge: University press.
- Arguimbau, D. (2016). *Norsk splatter*. Hentet fra:
<http://www.barnebokkritikk.no/norsk-splatter/#.Wlsemn-7BMs>
- Barnebokkritikk.no. (2017). *Om Barnebokkritikk*. Hentet fra:
<http://www.barnebokkritikk.no/om-barnebokkritikk/>
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Claudi, Mads B. (2013). *Leserorientert litteraturteori*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Clute, J. & Grant, J. (1997). *The encyclopedia of fantasy*. New York: St. Martin's press.
- Dysthe, O. (1997). *Skriving sett i lys av dialogisme*.
- Fredriksen, I. K. (2014) *Sterkt om zombie-apokalypsen*. Hentet fra:
<http://www.barnebokkritikk.no/sterkt-om-zombie-apokalypsen/#.WJrscH-7BMs>
- Golding, W. (1960). *Fluenes herre*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag.
- Gulliksen, G. (2016). *Om litterær kvalitet og det menneskelige*. Hentet fra:
<http://www.kulturradet.no/kvalitet/vis/-/om-litteraer-kvalitet-og-det-menneskelige>
- Henkel, Ayoe Quist. 2011. Billeder af ungdomsliv – temaer og tendenser i den nye ungdomslitteratur. I: Ayoe Quist Henkel mfl. (red.): *Stjernebilleder. Ungdomslitteratur – inføring og læsninger. Bind III*. København: Dansk lærerforeningens forlag.
- Hennig, Å. (2010). *Litterær forståelse*. Oslo: Gyldendal.
- Iser, W. (1980). *The act of reading*. Baltimore: University press.
- Krøger, C. (2014). *Beksvart endetidsaction om parasitt som gjør oss til drapsmaskiner*. Hentet fra: <http://www.dagbladet.no/kultur/beksvart-endetidsaction-om-parasitt-som-gjor-oss-til-drapsmaskiner/60819996>

- Larsen, A., S. (2007). Når femteklassinger i Norden skriver fortellinger. Matre, S. & Hoel, T., L. *Skrive for nåtid og framtid*. Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Larsen, A, S. (2009a). Analyse og tolking av fortellinger – moderne fortellerteori. Smidt, J. (red). *Norskdidaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Larsen, A, S. (2009b). Hvordan skriver femteklassinger fortellinger? Lorentzen, R., T. & Smidt, J. (red.). *Å skrive i alle fag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Larsen, A., S. (2015). *Gode Grøss*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lothe, J. (2003). *Fiksjon og film*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mostue, S. (2014). *I morgen er alt mørkt – Brages historie*. Oslo: Cappelen Damm.
- New world encyclopedia. (2015). *Dystopia*. Hentet fra:
<http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Dystopia>
- Nikolajeva, M. (1998). *Barnbokens byggklossar*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2014: 7. (2014). *Elevenes læring i fremtidens skole*. Hentet fra
<https://www.regjeringen.no/no/dokument/nou-ar/id1767/?from=01-01-2014&to=31-12-2014>
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*. Hentet fra
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Penne, S. (2010). *Litteratur og film i klasserommet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Røskeland, M. (2015, 23.3.). *Lesing er bra for oss*. Hentet fra <http://www.bt.no/kultur/Lesing-er-bra-for-oss-3325207.html>
- Sjkløvsjø, V. B. (1991). *Kunsten som grep*. I A. Kittang, A. Linneberg, A. Melberg & H. H. Skei (red.), *Moderne litteraturteori. En antologi* (1. utg.) (s. 11-25). Oslo: Universitetsforlaget.
- Skafthun, A. (2009). *Litteraturens nytteverdi*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Slettan, S. (2014). *Ungdomslitteratur*. Oslo: Cappelen Damm.
- Steinar Solås Suvatne. (2016). *Katastrofen i Aleppo: -Hvem skal begrave mine barn når de har drept oss alle?* Hentet fra: <http://www.dagbladet.no/nyheter/katastrofen-i-aleppo-hvem-skal-begrave-mine-barn-nar-de-har-drept-oss-alle/66119735>

- Straume, A. C. (2015) *Årets grensesprengende ungdomsromaner*. Hentet fra:
<https://www.nrk.no/kultur/bok/grensesprengende-ungdomsromaner-1.12691806>
- Uprisen. (2015). *Juryens bergrunnelse for Uprisen 2015*. Hentet fra:
(<http://uprisen.no/juryens-bergrunnelse-for-uprisen-2015/>)
- Uprisen. (2017). *Uprisen – Norges eneste rene ungdomsbokpris*. Hentet fra:
<http://uprisen.no/om-uprisen/>
- Utu hyllun. (2015). *Privilegert fritert -og den beste boka*. Hentet fra:
<http://utuhyllun.blogspot.no/2015/03/priviligert-fritert-og-den-beste-boka.html>
- Young. M. (2011), *Why is dystopia so appealing to young adults?* Hentet fra:
<https://www.theguardian.com/books/2011/oct/23/dystopian-fiction>
- Zielinski, C. (2015). *Bill Gates has revealed what frightens him most: An epidemic so great, it would rapidly wipe out millions worldwide*. Hentet fra:
<http://www.news.com.au/finance/work/leaders/bill-gates-has-revealed-what-frightens-him-most-an-epidemic-so-great-it-would-rapidly-wipe-out-millions-worldwide/news-story/fff00319b1d44b054eb9216582b99e25>

Vedlegg:

Logg 1

Når jeg leste boken, lå jeg merke til at handlingene og konfliktene mellom hovedpersonene virket sann. Det som jeg også lå merke til var at forfatteren ikke prøver å røpe det som skjer. Det som er veldig realistisk for meg er at handlingene tar sted i Norge og ikke et fantasi land. Det er en veldig mørk bok som viser et lite innblikk i hvordan det er å leve i frykt.

Jeg synes at boka minner oss på hvor heldige vi er som lever i et trygt land der det ikke kommer til å skje mye utrygge handlinger.

En del i boka jeg likte spesielt godt var da gjengen til Marlen finner de andre folkene i skogene. Det er en lettelse å få vite at det er bra med de også og at det muligens går bra med Marlen også.

Jeg ble irritert over da det guttene i bil lokalet voldtar Marlen og når hun ikke vil si det til noen. Det er den delen i boka hvor det er mest følelser. Den delen gjorde også et stort inntrykk på meg. Jeg synes synd på Marlen som blir voldtatt av de to eldre brødrene som hun likte veldig godt.

Hvis jeg var med i denne gjengen til Marlen hadde jeg ikke hatt noe håp om å overleve. Men jeg ville fortsatt å kjempe til jeg fant et trygt sted.

Jeg ble skuffet da lillesøsteren til en i klassen til Marlen blir forrykt. Jeg tenkte hvorfor akkurat henne som alltid var snill og hørte etter. Hun var også en veldig modig jente selv om hun var så ung.

Jeg ble overrasket over at de fant Brage og gjengen i skogen. Jeg trudde ikke de var der lenger.

Slutten var veldig brå og man finer liksom ikke helt ut om hva som skjer med Marlen.

Logg 2

Brages historie

Jeg synes at Sigbjørn Mostues roman, "I morgen er alt mørkt" var en spennende roman. Noe av grunnen til at jeg likte denne boka var fordi jeg synes den var troverdig. Mostue har vært veldig flink til å beskrive alt som skjer veldig godt, og han klarer å få leseren til å føle seg som en del av boka. I hvertfall fikk han meg til å føle det sånn. Jeg gikk rundt i flere dager etterpå, og var redd for at noen rundt meg hadde blitt smittet. Det er ikke mange bøker som har fått meg til å føle det sånn før.

En del som jeg husker ekstra godt fra boka, var da faren til Brage, Torgrim, ble forrykt. Jeg husker at før Torgrim ble svimmel og gikk opp å la seg, hadde de spist middag. Mostue hadde beskrevet at Brage hadde sett en flue på maten til faren. Dette fikk meg til å tenke,

og jeg fikk en liten anelse om hva som kom til å sje. Da Torgrim ble forrykt, skjønte jeg det med en gang. Det måtte være fluene som hadde spredd smitten. Dette gjorde stort inntrykk på meg, og hver gang det ble nevnt i boka at det var fluer i nærheten, var det eneste jeg klarte å tenke at de måtte komme seg bort så fort som mulig. Det at jeg på en måte visste hva det var som spredde smitten, gjorde nok leseropplevelsen min litt annerledes enn den hadde vært om jeg ikke hadde visst det.

Slutten av boka synes jeg var veldig brå. Jeg ville jo helst vite hva som kom til å sje med menneskeheten til slutt, og synes det var dumt at Brage bare ble skutt, og ferdig med det. Heldigvis var det en oppfølger av boka, som jeg tenkte at forhåpentligvis kunne fortelle meg den ordentlige slutten. Det gjorde den riktig nok ikke.

Logg 3

Da jeg leste boka la jeg merke til at det var en dystopi. Hvordan jeg la merke til dette var at det var personer som hadde fått i seg en parasitt som gjorde at man bare ville drepe andre folk. Dette ble et slags resultat på verdens undergang.

Jeg synes at boka var spennende fordi det var jevnt mye action og spenning. Noe som var bra var at forfatteren fikk meg til å bli redd for at dette kunne ha skjedd i virkeligheten.

Jeg ble egentlig ikke irritert.

Det gjorde inntrykk på meg at denne parasitten finnes i virkeligheten og at dette på en eller annen måte kunne ha skjedd.

Hvis jeg var i denne situasjonen hvor menneskene ville ha drept hverandre ville jeg ha sikret meg et bombesikkert rom under jorden hvor jeg har hatt mat, drikke og strøm for en god tid.

Jeg ble skuffet over at boka endte med at Brage ble skutt når han egentlig ville gjøre det som var best for alle."

Jeg ble overrasket over at Bendik faren til Oliver overlevde etter at strupen hans ble knust.

Slutten var veldig rørende fordi forfatteren hadde skrevet ned et tankereferat som fikk deg til å tenke på hvor glad du er i din familie og venner.

Logg 4

Boka gjorde ikke noe særlig inntrykk på meg, jeg opplevde hele leseopplevelsen som kjedelig og uinteressant og fikk ikke så mye ut av boka. Jeg synes at Brages historie var bedre enn Marlens historie fordi i Marlens historie var veldig langtrukket og enda kjedeligere enn Brages historie. Jeg ble irritert over slutten fordi det var en så åpen slutt. Jeg har lest Marlens historie også så jeg har fått vite mer av slutten en de som bare har lest Brages historie med den ender også veldig åpent, så jeg hadde håpet at slutten på denne boken skulle fortsette med slutten på Marlens men den sluttet desverre enda tidligere noe som var irriterende. Da jeg lest boka la jeg merke til at nesten ingen av karakterene hadde en bemerkelsesverdig personlighet, hvis det ikke hadde vært oppgitt navn på de forskjellige hoved karakterene hadde jeg nok antatt at det bare var 4 eller 5 forskjellige karakterer. Hvis jeg var forfatteren av denne boken ville jeg ha holdt meg til plottet som er beskrevet gjennom boka men jeg hadde endret på hvordan noen karakterene oppførte seg i et par situasjoner. Jeg hadde lagt enda mer vekt på hvor redd moren til Frida var i starten og jeg hadde prøvd å få fram enda bedre den vanskelige situasjonen Sivert må ha vært i når han sto mellom faren og kompisen, jeg hadde også prøvd å fått frem sorgen til Oliver over faren enda bedre fordi jeg tror at hvis dette hadde vært en ekte situasjon hadde sorgen hans vært enda tydeligere i alt han gjorde. Jeg likte godt at karakteren som var beskrevet på baksiden av boken var den samme som kom fram i boken i motsetning til Marlens historie hvor hun på baksiden av boken blir beskrevet som mørk, gotisk, og et menneske med mange sterke meninger mens hun i boken fremstår som en helt anonym person uten meninger i det hele tatt. Jeg ble skuffet over at det ikke var mer drama rundt faren til Siver, han var en av de karakterene med mest personlighet og det hadde vært veldig interessant å se hvordan den karakteren hadde utviklet seg videre, men forfatteren valgte å reservere karakteren isteden for å bygge videre på den. Jeg ble overasket over hvor mye bedre denne boken var enn Marlens historie, mange av de jeg hadde snakket med før jeg leste boka sa at Marlens var den beste så jeg ble positivt overasket i forhold til den andre boken. Slutten var som sagt veldig irriterende på grunn av hvor åpen den er skrevet.

Logg 5

Jeg synes Brages historie ikke var så bra som jeg hadde sett for meg, fordi karakterene i boka ikke har personlighet. I tillegg er ideen om boka veldig god, men jeg synes forfatteren ødelegger det med hvordan han skriver teksten. Dette på grunn av at boka er oppbygd på samme måten hele tiden. Hvert kapittel starter med at noe galt skjer, for at det etter noe om og men går bra. Så har alle det fint i noen sider av boka før de begynner å tenke på at noe galt kommer til å skje igjen. Dette mener jeg blir gjentatt for hvert kapittel. Innimellom er det ting som ikke gir mening noe som irriterer meg veldig.

Det er selvfølgelig kjempe skummelt å tenke på at noen sånt faktisk kan skje, men måten Sigbjørn Mostue skriver at parasitten blir dannet på ødelegger veldig mye. Parasitten blir dannet når et atomkraftverk i Japan eksploderer, så jeg tenker at Mostue er imot atomkraftverk. Dette er noe jeg skjønner, men jeg skjønner ikke hvorfor Mostue bruker dette som grunn for starten på parasitten. Han kunne brukt så mange andre grunner. Som at jorda slipper ut en gass eller noe lignende.

Noe jeg faktisk liker veldig godt er hvordan Mostue kritiserer samfunnet vårt. Dette gjør han ved å skrive at det er jorda som tar hevn på menneskeheten. Menneskeheten har altså forurenset så mye at jorda vil utrydde oss, men spørsmålet mitt blir da: Hvorfor dannes parasitten når et atomkraftverk eksploderer? Det kan selvfølgelig være jordas skyld det også, men atomkraftverk er noe vi har bygget og kontrollerer sånn nogen lunde. Så jeg ser ikke helt grunnen for at en eksplosjon på et atomkraftverk skal være grunnen.

Jeg ble overrasket over at forfatteren skriver at Brage ble skutt. Det var noe jeg ikke hadde sett for meg. Det var fordi jeg tenkte Mostue skrev boken på en slik måte at alle kom til å leve lykkelig i alle sine dager. Det gjør noe med boka på en slik måte at den blir litt mer spennende. Endelig skjer det noe, men jeg synes det skjer for sent i boka til at det skaper nok spenning.

Alt tatt i betraktning synes jeg ikke boka var noe bra, men det er greit å lese litt forskjellig for å få flere synspunkter.

Logg 6

Det jeg vil starte med er at boken "I morgen er alt mørkt - Brages historie" er en bok som anbefales til de som er interessert i en grøssende flukt og apokalyptisk historie. Boken hadde en spennende og grøssende historie fordi den hadde mange ekle og fryktelige hendelser med mord og drap. Når jeg leste boken følte jeg nesten at jeg selv var der og tok alle de valgene Brage gjorde. Brage er hovedpersonen i teksten, han er en modig gutt og jeg selv synes han gjorde de riktige valgene. En hendelse fra boken som jeg godt husker var når Brage måtte skyte sin egen far. Det var en hendelse som var både emosjonell og fryktelig, men Brage gjorde det rette. Slike hendelser er med på å bygge opp historien og lager en spenningsfull utvikling av boken. Dette fikk meg til å fortsette å lese.

Denne boken vant uprisen i 2015 og ble kåret til Norges beste ungdomsbok, og dette mener jeg Sigbjørn fortjente.

Det som er litt rart og tøft med dystopier er at de kritiserer dagen samfunn og den skrekkelige historien i denne boken kan kanskje bli virkelig, slike tanker fikk meg til tenke på om dette egentlig kan skje.

Logg 7

I morgen er alt mørkt- Brages historie synes jeg var en spenningsrik bok, men den var også ganske dårlig. Den hadde noen spenningstopper, men for det meste gikk de rundt i skogen og var sint på hverandre. Så da jeg leste, la jeg merke til at det alltid var en god, men dårlig spenningskurve fordi, det bygget seg opp, men sank igjen når de kom fram til stedene de skulle til. Jeg synes at forfatteren skulle ha gitt litt mer personlighet i karakterene.

De hadde ikke den personligheten som de skulle ha hatt og hovedpersonen er ikke som det var forklart i brødteksten. Jeg ble irritert over at personene i leiren alltid stilte seg opp mot Brage. Det ble til slutt litt kjedelig fordi det kom fram hver gang at Brage ikke hadde gjort noe.

Jeg ble også irritert over at de hadde alltid en problemstilling på starten og det skjer ingenting imellom, men på slutten blir det mye spenning, men alle blir reddet og der ender kapittelet. Sånn går kapittelene fram til slutten og det irriterer meg. Hvis jeg hadde vært denne situasjonen hadd jeg tatt med meg masse mat og venner og familie i skogen og levd der så lenge som mulig. Jeg var skuffet over at alle bare gikk rundt og anklaget hverandre for å være forrykt.

Jeg ble overrasket over en så brå slutt som dette. Slutten var overraskende og den ga et bedre inntrykk enn resten av boka. Avslutningen var den eneste spenningstoppen jeg følte var i boka. Boka var alt i alt en veldig god ide, men dårlig skrevet.

Logg 8

Jeg har lest boka i morgen er alt mørkt og dette er en logg om leseropplevelsen jeg hadde med boken. Jeg syntes boka var bra og spennende fordi den var realistisk og et virus som dette kunne ha eksistert på ekte. Det var også spenning gjennom hele boka som fikk meg til å ville lese mer. Jeg pleier ikke lese veldig mye til vanlig men denne boka fikk meg til å ville lese mer fordi det var alltid noe spennende som skjedde.

Da jeg først begynte å lese boka merket jeg at forfatteren Sigbjørn Mostue skrev handlingen veldig fort i boka i starten. Det fikk meg til å ville lese mer, mens i andre bøker skjer handlingen veldig sakte som får meg til å miste lysten til å lese den boken. Jeg likte veldig godt den delen de rømte ut i skogen fordi de ble oppdaget av mange forrykte ved huset til Oliver og Bendik fordi den delen fikk meg til å lure på om det var noen som døde så tidlig i boka. Jeg håpet virkelig at ingen av dem skulle dø så tidlig, siden jeg tenkte at de hadde vært lurt å holde sammen om dette hadde skjedd på ekte. Jeg ble veldig irritert over at faren til Brage ble forrykt og at han måtte drepe han, og ikke minst at moren til Brage ikke kom seg hjem fordi hun ble tvunget til å jobbe i byen fordi da ble Brage helt alene og måtte klare seg selv. Det fikk meg til å synes synd på Brage og situasjonen han var i. Jeg syntes slutten var veldig rar fordi boka ender med at Brage blir skutt av Ed. Jeg ble litt overasket over det fordi jeg trodde ikke at Ed kom til å skyte Brage. Jeg tenkte at Brage ikke kom til å dø så jeg tippet at det kom en oppfølger. Og det kom en som heter Malene's historie som jeg virkelig kunne tenkt meg å lese.

Logg 9

Jeg synes at boka var bra fordi det var spenning gjennom hele boka og fordi det som skjedde i boka var litt realistisk. Jeg ble irritert over at de måtte ta med Ed på turen fordi han var en dust. Jeg likte godt den delen av boka når de rømte ut i skogen fordi de ble oppdaget av mange forrykte ved huset til Oliver og Bendik fordi den delen fikk meg til å lure på om det var noen som døde så tidlig i boken. Slutten var etter min mening litt rar fordi den slutter med at hovedpersonen i boka Brage blir skutt av Ed. Jeg ble litt overasket over at moren til Brage valgte å bli igjen å jobbe isteden for å bli med familien ut i skogen hvor det er trygt. Jeg likte den delen når de skulle inn til byen fordi det var mye spenning da, men det var dumt at Bendik ble skadet fordi da begynte faren til Sivert å ta kontroll og det ble situasjonen verre. Jeg lurer litt på hva som skjedde etter at boka sluttet fordi det kan hende at moren kom eller at det var noen forrykte som hadde funnet ut hvor de oppholdt seg. Jeg håper det kommer en fortsettelse senere så jeg kan finne ut hva som skjer videre og om Brage overlevde eller ikke.

Logg 10

Jeg synes i morgen er alt mørkt er en spennende og interessant bok. Den har en handling som er spennende, og den kan gi deg en følelse av å være redd for at noe sånn skal skje i virkeligheten. Noe jeg også la merke til og likte var måten boka går rett på sak. Den har ikke en lang oppbygning som i mange andre bøker. Den starter omtrent når viruset har brutt ut i Japan og blir mer og mer spennende der i fra. Noe annet jeg la merke til er hvordan boka også viser via "nyhetene" viser hvordan andre land takler angrepet, det gjør at boka føles mer ekte. Det gir en grøssende følelse men også blir det mer spennende. En annen ting i boka er slutten. Slutten er veldig spennende og gjorde at jeg ønske å høre videre hva som skjedde med Brage

Logg 11

I morgen er alt mørkt er en bok som handler om en form for zombie apocalypse bare at det er litt annerledes. De som blir smittet blir "forrykte" og begynner å drepe alle de kommer over, viruset heter MTG (mutert toxoplazma ghundi).

Hovedpersonen er en gutt som heter brage, han er 14 år gammel, han lever et helt vanlig liv helt til verden rammes av MTG. MTG starter i kina uten at de vet helt hva som foregår. Det var noen som plutselig begynte å drepe folk uten grunn. etterhvert sprer det seg bortover mot europa og inn i europa. det tar en stund før det kommer til norge, Brage og familien lever helt vanlig helt til Brage og kompisen hans Olver blir jaget av en liten unge. etterhvert blir flere og flere smittet, nå har faren til Brage funnet fram hagla i tilfelle det skjer igjen. etterhvert blir faren til Brage smittet, da blir Brage nødt til å skyte han. de flytter opp i skogen og ting begynner å bli værre og værre og til slutt hører de noen rare lyder fra parkeringsplassen.